

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

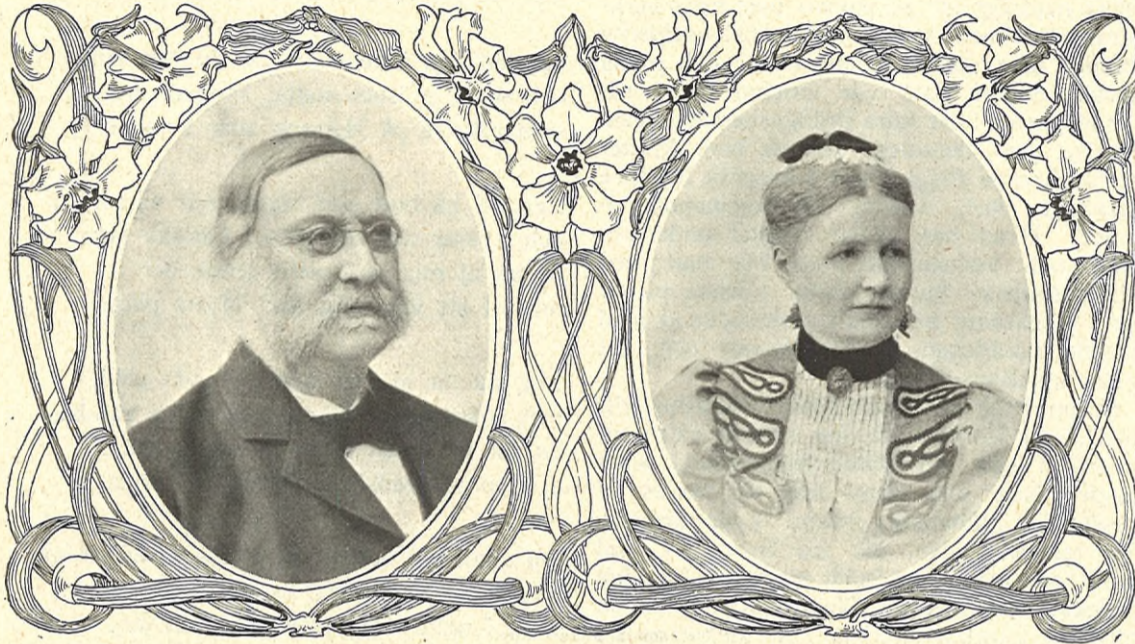

ILLUSTRERAD TIDNING

Idun

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: FRITHIOF HELLBERG.

LANDSHÖFDING AX. G. SVEDELIUS.

FRU JULIA SVEDELIUS

ETT FOLKKÄRT HÖFDINGEPAR.

FRÅN DEN GAMLA vasaborgen i Örebro, platsen för flere skicksedigra tilldragelser i vår historia och tillika ett af vår äldre byggnadskonsts imponantaste minnesmärken, afflyttar i dessa dagar det höfdingepar, som under de senaste elfva åren residerat där. Det är ett ytterst betydelsefullt skede både i slottets och Närikesbygdens historia, som därmed utlöper. I yttre afseende ter sig den ärevärdiga borgen helt annorlunda än då landshöfding Svedelius och hans maka först togo den i besittning, ty den har under det senaste decenniet — främst tack vare sin varmt svensksinnade ståthållares kraftiga initiativ och fosterländska intresse — genomgått en förnyingsprocess, som satt den i tidsenligt skick, utan att beröfva den dess karaktäristiska, ålderdomliga ursprungsprägel. Under samma årtionde har slottet tillika varit den centralpunkt, där många af den med oerhörd snabbhet växande residensstadens och det ej mindre utvecklingskraftiga länets viktigaste angelägenheter afhandlats under den erfarna och företagsamme höfdingens insiktsfulla ledning, och det har jämväl varit härden för ett förfinadt umgängeslif och för en gästfrihet, som i storartad omfattning och gammalsvensk hjärtlighet är oöfverträfflig och för alla dem, som kommit i åtnjutande därpå, oförgätlig. Det är därför också med känslor af uppriktig saknad som Örebro stads och läns invånare skiljas från sin gamle styresman och hans maka, då de nu slå ned sina bopålar i hufvudstaden för att där njuta lefnadskvällens otium.

Med synnerligt nöje tillmötesgår undertecknad Iduns åstundan att jag till de vördade

makarnas porträtt skall foga några erinringar om deras af ädla mödor fyllda och af ett lyckligt hemlifs solskimmer belysta lefnad.

* * *

Axel Johan Gabriel Svedelius tillhör den gamla ansedda, från Leksand härstammande dalasläkten med detta namn, hvilken som bekant skänkt vårt fosterland många rikt begåfvade, dugande och trofasta söner. Hans fader, Per Svedelius, som utgått från Älfdalens prästgård, ägnade sig åt den praktiska banan och blef klädesfabrikör i Norrköping, där han, ännu hunnen blott till lifvets middagshöjd, afled 1840. Hans moder, Charlotta Gabriella Silfverstolpe, som 1893 gick ur tiden vid nära 89 års ålder, var en dotter af den bekante skalden Axel Gabriel Silfverstolpe, hvilken 1795 efter greve Axel von Persen inkallades till ledamot af Svenska Akademien, men genom sitt inträdestal, hvari Gustaf IV Adolfs skugggrädda förmyndare spårade jakobinska idéer, utsattes för trakasserier, de där närmast hade till följd akademiens stängning. Landshöfding Svedelius' lifliga litterära intresse — han är en lycklig tillfällighetspoet och har för den enskilda vänkretsen utgifvit en serie stämningbilder från Dalarna af trycket — kan sålunda sägas vara ett modernearf, och som både fäderne- och modernearf räknar han de fosterländska tänkesätt, som alltid varit bestämmande för hans offentliga verksamhet.

Landshöfding Svedelius, som är född den 14 oktober 1836, började sin bana som fortifikationsofficer. Efter slutade skolstudier — han uppfostrades efter faderns bortgång i morbrodern landshöfding Silfverstolpes i Västerås

hem — var han elev vid Strömsholms kanalbyggnad åren 1855—56 och nivellör vid Gäfle-Dala järnvägsbyggnad 1857. Han utexaminerades från artilleriläroverket vid Marieberg 1860 och utnämndes påföljande år till löjtnant i väg- och vattenbyggnadskåren. Adjutant i mellersta väg- och vattenbyggnadsdistriktet 1862—75, tjänstgjorde han som arbetschef för diverse sjösänkingsföretag 1862—66. Under sistnämnda period utbildade han sina fackinsikter genom en utrikes studieresa 1865 och företog, efter att 1871 ha avancerat till kapten, nya dylika resor 1873 och 1877. Åren 1871—75 var han flottningsschef å Dalälven, fungerade samtidigt 1872—74 som statens kontrollerande ingenjör vid Bergslagens järnvägsbyggnad och var 1875—81 trafikdirektör vid Bergslagens järnvägar. Från sistnämnda år och till 1893, då han kallades att intaga den då bortgångne Per Axel Bergströms post som landshöfding i Örebro, beklädde han posten som affärsdisponent för Uddeholms aktiebolag. 1891 hade han utnämnts till major i väg- och vattenbyggnadskåren, men tog s. å. afsked från nämnda tjänstgöring.

Den stora praktiska duglighet och grundliga sakkunskap, som Svedelius redan tidigt ådagalagt på flere verksamhetsområden, förskaffade honom snart förtroendeuppdrag från det allmännas sida. Han tillhörde under skilda perioder Kopparbergs och Värmlands läns landsting, och af det sistnämnda, hvars vice ordförande han var några år, hedrades han 1888 med förtroendet att representera det i första kammaren. 1895 fick han mottaga enahanda förtroende af Örebro läns landsting, och detta mandat, som innevarande år utgått, förnyades genom tingets vald en 20 innevarande månad. För flere viktiga kommittéer ha landshöfding Svedelius' kunskaper tagits i anspråk; han har sålunda tillhört olika järnvägskommittéer, kommittén rörande tekniska högskolans omorganisation (1890) och kommittén för Sveriges deltagande i Chicagoutställningen (1892—93), hvarjämte han fungerat som ordförande i bevillningskommittén 1896 och beklädt samma post (från 1899) i vattenfallskommittén. I sistnämnda egenskap har han företagit vidsträckta färder i landet för studerandet af vattenfallsfrågan.

För riksdagsarbetet har landshöfding Svedelius ständigt visat ett verksamt och vakert intresse. Särskildt har han ägnat arbetarskyddslagstiftningen en omframsynthet och folkvänlighet vittnande uppmärksamhet och har varit ordförande i det utskott, som riksdagen tillsatt för denna frågas behandling. Jämväl var han ordförande i den skiljenämnd, som 1900 tillsattes för att bilägga de då utbrutna, allvarliga tvisterna mellan arbetsgivare och arbetare i hufvudstaden — ett förlikningsförsök, hvilket som bekant också krönets med framgång.

Slutligen bör det i detta sammanhang nämnas, att han var ordförande i det särskilda utskott,

som vid detta års riksdag tillsattes för egnahemsfrågans utredning. För en man med landshöfding Svedelius' folkliga sinnelag äro uppgifter af denna art säkerligen tacksamma. En hvar, som någon gång sett honom i de djupare lagrens krets, har helt visst fått det bestämda och icke missvisande intrycket, att han är en man, hvars känsla för de små i samhället är af äkta halt och fri från all popularitetsfikande förställning. Den afskeds-hyllning, som arbetarne vid hans senaste besök å den stora industriorten Åmmeberg ägnade honom, vittnade också — efter hvad en bland de vid detta tillfälle närvarande sagt mig — om oskrymtad tillgifvenhet. Särskildt i Örebro har ock en dylik känsla från alla samhällslager mött både honom och hans maka.

Att landshöfding Svedelius' verksamhet inom Örebro län lämnat varaktiga spår efter sig, har jag redan i inledningsraderna till denna uppsats framhållit. När han inflyttade till Örebro som länets styresman, var han där ingalunda någon främling. Hans föregående verksamhet hade nämligen tillförne upprepade gånger förlagt hans hemvist till Närikesbygderna och gjort honom intimt förtrogen med deras förhållanden. Så hade han på sextio-talet ledt flere viktiga sjösänkings- och utdiktningföretag inom provinsen och sedan genom intressentskap i skilda företag uppehållit förbindelsen med densamma. De förhoppningar, med hvilka hans kallande till länets höfding hälsades, ha också gått i riklig uppfyllelse, i det han dels genom aktivt ingripande ledt flerehanda viktiga företag, dels främjat andras genomförande genom sina på rik erfarenhet fotade råd. Bland de mera betydelsefulla arbeten, som under hans tjänstetid brags till fullbordan, må nämnas byggandet af Örebro-Svartå järnväg och grundandet af Örebro elektriska aktiebolag. Som ordförande i länets hushållningssällskap har han kraftigt sökt beforda dettas uppgifter.

I Örebro slotts annaler har, som jag förut antydt, landshöfding Svedelius varaktigt inristat sitt namn genom sitt energiska, af pietet för våra fosterländska minnen besjälade och med så lyckligt resultat afslutade arbete för slottets restaurering — ett företag, som han befordrat äfven genom personliga uppoffringar. Om gången af detta intressanta restaureringsverk har teol. doktor J. Wahl-fisk — som bekant en insiktsfull kännare af Södermanlands och Närikes häfder — lämnat en tillförlitlig framställning i Svenska turist-föreningens årsbok för 1903. En högtidsdag var det för landshöfding Svedelius, när konungen den 13 augusti 1901 genom ett besök i den föryngrade Örebroborgen invigde det nya skedet i dess tillvaro. Vid detta tillfälle firades ock minnet af den betydelsefulla augustidag 1810, då den Bernadotteska dynastiens stamfader genom folkrepresentationens fria val korades till Sveriges tronföljare. I några värtaliga hälsningar till den kunglige gästen

Hårets affallande. En läkare, som sedan flere år i Stockholm behandlar speciellt hudsjukdomar, skriver följande: »Af alla i handeln förekommande medel, afsedda för behandling af de parasitära hudsjukdomar (seborrhé, mjäll o. d.), på hvilka hårets affallande i de flesta fall beror, känner jag intet, som vid anställda prof visat sig så verksamt och i så hög grad förtjänar användas som *Azymolstimulus* — —.» Vid London-utställningen 1899 erhöill F. Pauli's *Azymolstimulus* guldmedalj såsom det bästa hårvatten.

Under läkarekontroll tillverkas F. Pauli's *Azymol-tvål*, som med allt skäl kan rekommenderas till alla, såväl äldre som yngre med ömtålig hy och hud.

erinrade landshöfding Svedelius om betydelsen af minnesdagen. I detta sammanhang kan det förtjäna nämnas, att konung Oscar med en vänskaplig bevägenhet af hjärtlig art omfattar den nu afgangne Örebrohöfdingen. Härom vittnar ej minst den telegrafiska hälsning, som k. mt under det senast hållna landstinget sände sin "högtbetrodde vän."

Med synnerlig varsamhet tyckes årens och mödornas mängd ha berört landshöfding Svedelius. Den som ser hans spänstiga gestalt, raska gång och om obrutna själskrafter vittnande drag kommer säkerligen icke att tänka på, att han har en man i den annalkande 70-års-åldern framför sig, och detta intryck förstärkes af den ungdomliga lifligheten i hans älskvärdt urbana umgängesväsen. Det är också naturligt att en person med hans verksamhetslust och vigör, trots pensionsålderns inträde, icke säger lifvets arbete och möda farväl. Sedan sisl. vår innehar han ordförandeposten i det stora Grängesbergsbolagets styrelse, och dessutom komma hans krafter att fortfarande flitigt tagas i anspråk för flere offentliga värf, främst riksdagsmannauppdraget. Hvad han redan uträttat under sin långa och verksamma bana bör han med tillfredsställelse kunna blicka tillbaka på, ty hans lifsgärning har alltid varit tecknad med fosterlandskärlekens, humanitetens och det ärliga uppsåtets insegel.

Sedan 1862 är landshöfding Svedelius gift med *Julia Matilda Afzelius*, som nå ett utomordentligt sätt fyllt värdinneplikerna i deras gästfria hem och varmt delat sin makes intressen för humanitära frågor. I den näringska residensstaden, där fru Svedelius alltid villigt och offervilligt ställt sig i den frivilliga kärleksverksamhetens tjänst, lämnar hon ett kännbart tomrum efter sig. Af makarnas tre barn — alla döttrar — ha två före föräldrarna lämnat det jordiska. Den kvarlevande yngsta dottern är gift med den välbekante grosshandlaren och industriidkaren i Berlin B. E. E. H. Schuchardt, hvars för några år sedan ifrågasatta kandidatur till den svensk-norska generalkonsulsbefattningen i den tyska hufvudstaden hälsades med stor sympati inom svenska och norska köpmanskretsar.

På den oförställda tillgifvenhet, som landshöfding Svedelius och hans maka förvärfvat sig i Närikesbygden och Bergslagen, ha de under den senaste tiden, då de företagit en afskedsfärd kring länet, fått mottaga många bevis. Till sitt nya hem i hufvudstaden följas de ock af varma och uppriktiga önsningar om, att deras lefnadsafton måtte varda lång, fridfull och solljus.

E. N. SÖDERBERG.

KVARTALSSKIFTET

är nu förestående och uppmanas våra kvartalsprenumeranter att omedelbart förnya prenumerationen, på det intet afbrott i tidningens regelbundna expedition må behöfva uppstå. Idun kommer under oktoberkvartalet att bland annat meddela en hel del af de från vår litterära pristäffling inköpta bidragen, hvarjämte med detta kvartal, som bekant, hvarje prenumerant erhåller det värdefulla julnumret, som i år blir synnerligen innehållsrikt med bidrag af Oscar Levertin, Gustaf af Geijerstam, Hjalmar Söderberg m. fl. af våra förnämsta författare.

JAG VILL GÅ BORT.

UR "STROPHEN AUS DER FREMDE II"
AF GEORG HERWEGH.

JAG VILL gå bort som aftonrodnans glöd,
som dag försvinner mildt i skyar röda.
O, ljufva, smärtefria, lätta död! —
evighetens sköte att förblöda.

Jag vill gå bort som stjärnan, när hon glad
försvinner som en himmelsk uppenbaring,
så uti himlens blåa eterbad
jag, ville sjunka i en ljus förklaring.

Jag vill gå bort, som blommans doft
flyr hän,

när lätt den bäres bort på vindens vingar
och öfver gräsets matta, skogens trän
som rökelse på Herrens altar svingar.

Jag vill gå bort som dagg, när vårsol ler
och kysser den till döds i kärleks låga.
O, att ej mig en solens stråle ber
om lof att lösa mig från lifvets plåga.

Nej, du får ej som aftonrodnans glöd
och stjärneglans till nattens sköte vända,
du får ej dö en blommas lätta död,
ej i en solskenskyss din lefnad ända.

Du skall väl ock gå bort liksom en dröm,
men bruten, kraftlös, innan du förlossas.
Blott i natur är döden ljuf och öm,
det arma mänskohjärtat styckvis krossas.

HELLEN LINDGREN.

NYA FORMER. AF METTA GREGER.

BELÖNAD MED 2:RA PRIS I UPPSATSAFDELNINGEN
VID IDUNS LITTERÄRA PRISTÄFFLING.

"VÄLGÖRENHET" var det första gröna skottet på den allmänna människokärlekens hårdt barkade stam. Man gaf sin skärf till den enskilde eller till olika anstalter, som omslöt människligt elände och voro lika mycket skyltar för samhällssynder som vittnesbörd om social moderskärlek.

Samhällets sträfvan gick mindre i riktning att föra hvarje medlem in på dygdens stig och uppfostra till själf försörjning än att isolera den redan lastbara och hålla hungersdöden en smula på distans från den arbetsoduglige.

Att med gods och penningar söka tysta en alltför skriande nöd var ett bekvämt sätt att muta samvetet. Det kräfdes sällan någonting af personlig uppoffring; det minskade ej heller olikheten och afståndet mellan prydligheten däruppe i det trygga dagsljuset och luggslitenheten i dess predestination att bli ett med mörkret.

Tider kommo, då det flyktiga deltagandet uppifrån höjderna endast fick gälla för hvad det verkliga var: smulan från öfverflödets bord. Det sociala samlifvet skakades i sina grundvalar; krafven på sympati och förståelse stego upp ur djupen likt tung rök, som stängde utsikten för de sorglöses förut fria blickar. Fattigman begärde icke endast bröd, utan del i andens häfvor. Skolor växte upp. Alla den ringes behof tilltogo, framför allt behofvet af aktning, af att bli räknad som samhällsfaktor.

I våra dagar är den förmögne och bildade villigare än någonsin att sträcka ut sina händer

MELLINS FOOD

af Läkarekåren erkändt bästa näringsmedel för barn och sjuka.

Finnes på Apoteken samt hos Specerihandlarna.

PROF gratis och franco från Axel Lennstrand, GEFLE.

för att ge. Han ger numera icke blott sina penningar, han ger sitt intresse, sin tid, sitt arbete; han undervisar, roar, söker trygga materiellt . . . med ett ord: han *tänker* på den fattige brodern.

Klyftan mellan klass och klass, afståndet mellan hjälpkraftiga och hjälpkräfvande minskas i alla händelser icke, trots en ständigt stegrad offervillighet å de förstnämndas sida.

Jordens nationer höja sig mer och mer i intellektuell utveckling, i moraliska begrepp, i tekniskt mästerskap och detta just emedan *afstånden i rummet dem emellan mer och mer minskas*, tack vare vetenskapens utveckling. Den högsta möjliga summa af mänsklig intelligens och förmåga extraheras gifvetvis ur *samtliga* jordens människoraser.

Kunskapens utbredning till alla klasser inom en nation måste medföra *ett närmande i rummet dem emellan*, ett sammansmältande till en enhet, ett helt. Att ur detta närmande *den äkta humaniteten* skall framgå som slutresultat är otvivelaktigt; blott en kultur med detta särmerke kan bära den ideala prägel.

Till det nödvändiga enandet mellan klasserna medverka *nya former för gifvandet*.

Härvidlag ha kvinnorna, som man grundfalskt beskyller för konservatism, gått i spetsen och visat, hvilken väg vi ha att gå. (Utrymmet medgifver blott antydningar.) En stab af diakonissor, sjuksköterskor och folkskollärarinnor af högre härkomst arbetar och lefver sedan långt tillbaka sida vid sida med för dem ursprungligen främmande klassmedlemmar. Och bildade kvinnor ha förstått den omfattande betydelsen af värdinneskap i böningshus inom fattigkvarter jämte värdet af en fattigvård, mindre reglementstrogen än lämpad efter det personliga behovet.

Studenter ha till en viss grad följt exemplet — de fraternisera åtminstone med den stora grupp af människor, hvilkas lifsmöjligheter ligga i de egna två händerna, och hvilkas hela religiositet har det nya namnet socialism.

För människorna med de hvita händerna och de med de bruna gifvas många utvägar att komma i ömsesidigt välgörande gemenskap med hvarandra.

I ett kök på landsbygden inträdde en dag två kringvandrande gossar, 9 och 6 år gamla, i ett tillstånd af vanvård, som ej kan beskrivas. Familjen, bildad, men utan förmögenhet, behöll sexårigen, ett mer än vanligt fult och slött barn. Sårnader och ohyra försvunno snart för god omvårdnad — men töcknet öfver själen — arvet från drinkarhemmet — skingrades kanske aldrig fullständigt. Gossen kunde dock gå igenom folkskolan, blifva konfirmerad och lära ett yrke. Nykter, sedlig och hederlig, blef han emellertid sjuk och afled före myndighetsåldern.

Samma familj tog upp en åttaårig flicka från ett af hemsöcknens mest ömkliga nästen, en s. k. oäkting. För familjen blef denna flicka en lika tillgifven som ypperlig och duglig tjänarinna ända tills hon gifte sig med en duglig jordbruksarbetare. Hon har i sin tur uppfostrat arbetsamma och hederliga döttrar och söner, hvilka en dag skola tillföra egna hem, det de själfva äga af medborgardygder.

Man kan väl icke tänka sig, att dessa barn af "underklass" fostrats till hat mot "bättre lottade", bland hvilka deras mor lefvat 18 år och som hon lärt förstå?

Sannolikt har en sådan familj, som den här omtalade, fastän den icke kunnat donera till "fromma stiftelser", eller teckna bidrag till "välgörenheten", socialt utträttat icke så litet, i det den sått ut den äkta brödrakarlekens frön.

Om hvarje person, gift eller ogift, med förmåga att offra på det sociala altaret (ensam

eller i förening med andra), ville hjälpa ett eller flere barn från början af deras tillvaro, tills de kunde stå på egna fötter, skulle ett lifsvart intresse för dessa unga varelser uppstå och från deras sida återgäldas med tillgifvenhet. Ett barn, som man skyddat och fostrat, är andligen sedt ens eget. Ett sådant barns framgång betyder så mycket, att ingenting kan skjuta detta intresse åt sidan. Hedern och den lycka, som skola komma detta barn till godo, faller som ett välgörande skimmer öfver ens eget lif, som måhända under årens lopp sköflats på mer än ett sätt. Sålunda har i ett dylikt förhållande den ena parten ej endast gifvit, som det kan synas, utan äfven tagit emot.

Och för hvar och en af samhällets yngsta, som lyftes upp ur skumhetens region i luft och dagsljus och får utveckla sig till en sund, arbetsvillig och yrkeskunnig medborgare, minskas behovet af utrymme inom idiot- och Magdalenahem, i straffskolor och fångelser. I samma mån minskas statens utgifter och våra skatter.

Oändligt många gamla med ett ödsligt lif i absolut okunnighet bakom sig ha kastats på samhället som försörjningshjon. De flesta skulle kunnat sitta med sparadt bröd för ålderns dag och med hederns lager kring blekta hår, om de i unga år fått grundligt lära ett förvärfvarsarbete och haft ett skydd, tills de kommit sig för.

Detta sätt att ta sig af nästan kan aldrig bli en modesak, en förklädnad för egen nöjeslystnad, eller lumpet jäkt efter dygdepriset, det blir ett ansvarsfullt försök, värdigt den andligt vuxne, att fylla en plikt.

Under hvilken form — donationer undantagna — har den förmögne i allmänhet hittills helst velat "hjälpa sin nästa"? Ja . . . gifs det en historisk personlighet, som man icke lånat till modell för välgörenhetstablån eller ett naturens eller industriens alster, som man ej salubjudit på välgörenhetsbasaren?

Vore det möjligt att uppsåra ett uns af kvinnligt behag, som ej för välgörenhetsändamål låtit värdera sig i penningar, eller att på den manliga godmodighetens instrument slå an en sträng, som ej redan hundra gånger vibrerat för samma syfte?

Passar det verkligen i stycke med vår tids allvarssyn på sociala trångmål att grimasera och figurera till favör för bekymmer? Är denna lazzokastning efter slanten för *foundations diverser* icke snart ett onjutbart nöje eller en allt för raffinerad plåga?

De behöfvas, de nya sätten att gifva, och flere nya måste alltjämt upptäckas.

Och *om* den bildades omtänksamhet och uppoffringar i något fall skulle visa sig spillda på hälleberget — fängelsepredikanter berättelser stödjade dock sällan tron på *födda* förbrytarnaturer — så har han dock sått den goda säden. Växten gifves i hvarje fall af högre makter än människan, och endast den vuxnes eget arbete på själfförädling kan i längden hålla honom moraliskt rak.

Sådana personer, som sakna eget lämpligt bo för ett skydds barn, men icke sakna tillgångar, skola lätt i någon annan finna den sökta platsen. På landsbygden stå numera tusentals hem tomma på ungdom. Emigrationen och tidsoron har fört de unga ut i vida världen att där söka lyckan under nya former. Landsbygden är villig att taga emot unga nya släkten, att fostra dem i Guds fria natur, lära dem älska jorden, som behöfver unga armar, och älska arbetet för hus och hem. De landliga hemmen tyna redan af brist på krafter, som vårda, de gamla tyna i saknad af soliga ansikten och löjen; de hvithåriga i vår tid äro fattigare än flydda tiders åldringar.

KÖP Svart Siden.

Begär profver franko af våra **garanteradt solida sidentyger från 90 öre till kr. 13 pr mtr.**
Specialité: Sista nyheter af brud-, sällskaps- och promenadtoiletter, äfven i kulört och hvitt.
Sändes tull- och portofritt direkt till privata.

Schweizer & Co., Luzern S. G. (Schweiz).

Sidentygs-Export. — Kungl. Hoflev.

Barnen äro ju en nations rikedom. Hvarför skola vi låta tusen och åter tusen i lifvet vind för våg lämnade späda varelser kastas på samhället som en börda allt tör tung för detsamma?

Hvarför icke ändra de gamla universalrecepten för välgörenhet och individualisera i detta fall som i andra?

Ny tid kräfver nya yttringar af ökad ansvars-känsla.

Välgörenhet i gammal mondän bemärkelse skall aldrig kunna slå bro af hållbar konstruktion öfver en uråldrig tvedräkts djupsvarta vatten.

FRÖKNARNA UHRN. SKISS AF ELIN WÄGNER.

BELÖNAD MED 3:DE PRIS I NOVELLAFDELNINGEN VID IDUNS LITTERÄRA PRISTÄFLING.

OM FRÖKEN Mathilde Uhrn heter det i senaste editionen af svenska adelskalendern bl. a: äger och bebor egen gård i Vexjö. Samma kalender upplyser, att den adliga ätten Uhrns hufvudmans syster Caroline, brorsdotter till ofvannämnda fröken, har slagit ner sina bopålar i samma stad och är anställd som lärarinna vid elementarskolan för flickor därstädes. Och slutligen ger den ömbärliga uppslagsboken vid handen, att det finnes ännu en tredje fröken Uhrn, som åter är brorsdotter till fröken Caroline. I motsats till sin faster och sin fars faster bor hon emellertid icke i Vexjö, utan hos sina kära föräldrar på familjegodset Sörby, tre mil från nämnda stad, en förmån, som hon delar med sex yngre bröder.

Alla dessa tre damer äro olycksfallsförsäkrade i Vadstena adeliga klosterns jungfrustift. De, som äro invigda i ätten Uhrns historia, förvåna sig rent af, att en sådan pensionskassa, hvilken skall ha sin förtjänst på dem, som gifva sig, utan vidare ta emot fröknarna Uhrn som stiftsjungfrur och på samma villkor som alla andra. Fröknarna Uhrn kunna dock icke betraktas som prima lif, alldenstund man med en bestämdhet, som gränsar till visshet, kan förutsäga, att de alla, för så vidt de icke aflida i en mycket späd ålder, komma att förorsaka kassan enbart utgifter

Ty — —

Men detta tarfvar en närmare förklaring, som skall gifvas i det följande.

Gamla fröken Mathilde Uhrn är ekonomiskt välstuerad. Hon kan lefva ett sorgfritt lif med god tillgång på allt — utom from make och fromma barn — som i Luthers förklaring utlägges som vårt dagliga bröd. Hon kan därjämte tillåta sig nöjet att vara en smula generös mot små släktingar. Bland dessa utmärker hon särskildt sin brorsdotter, lärarinnan fröken Caroline och fröken Mathilde på Sörby, kallad Lilla-Mathilde till skillnad från sin äldre namne. Man tror, att de skola ärfva

Nürnbergers "PILSNERDRICKA". Rikstel. 7 94. Allm. Tel. 30 48.

**Lanolin-
Sana-Tvål.**

Garanterad ren, neutral,
mild och öfverfet.

Bästa Barntvål!

25 öre st.

Grumme & Son
Stockholm.

henne. Det gula envåningshuset, med dess i godt skick varande lösöre, som icke blott har affektionsvärde utan äfven ur antikvitets-samlaresynpunkt betingar ett högt pris, skall också i tur och ordning bli deras.

Enligt en oskrifven lag betraktas fastigheten nämligen såsom ett slags fideikommiss. När en gammal fröken Uhrn sluter sina ögon, öfvergår det till hennes brorsdotter eller brorsdöttrar, om det finns flere, hvilkas lott det därefter blir att åldras och dö i huset som gamla fröknar, lämnande det till en ny generation brorsdöttrar o. s. v.

Lilla-Mathilda på Sörby var i sin första ungdom icke mycket tjusad af tanken på detta arf. Hon blef ond, när någon tog för gifvet, att hon skulle hamna som gammal fröken och husägarinna i Växjö, och hon föresatte sig i all hemlighet att gifta sig med det snaraste och lägga några tiotal mil mellan sig och det hatade envåningshuset.

En dag hade Lilla-Mathilda med sin moder, friherrinnan Uhrn, kommit in till Vexjö. De stretade med hundrade ärenden på förmiddagen och styrkte sig därefter med en middag hos gamla faster, som alltid var redo att gästfritt mottaga dem med häst och vagn och kusk, då de kommo till staden. Till programmet hörde rätteligen också en middagslur öfver lag. Men denna blef inställd, ty knappt hade man stigit upp från bordet, förrän fröken Caroline, som varit inviterad till middagen, enständigt yrkade på att man skulle besöka en sammankomst, vid hvilken en kvinnlig talare komme att uppträda och orda om önskvärdheten af bildandet i Vexjö af en kvinnlig rösträttsförening.

Friherrinnan förklarade sig villig att gå med, dock var hennes bevekelsegrund mindre intresse för den kvinnliga rösträttsrörelsen i vårt land än nyfikenhet. Hon hade aldrig förr sett en kjol på en föredragstribun, sådana monster voro den tiden sällsynta i Vexjö.

Lilla-Mathilde ådrog sig faster Carolines förakt genom sin förklaring, att hon ställde sig absolut passiv inför rösträttsrörelsen och hellre stannade hemma.

Som belöning för detta hennes välförhållande tillät gamla faster henne att röka en cigarrett — faster var märkvärdigt fördomsfri i vissa fall — och Lilla-Mathilda njöt nu, bekvämt tillbakalutad i en djup armstol, af tillvaron och detta sällsynta tillfälle att få vara själfsväldig.

Gamta fröken däremot satt vid fönstret på sin arbetsplats, fördjupad i beskådandet af Lilla-Mathildes senaste porträtt. Gång på gång lade hon det ifrån sig för att sticka ett hvarf på sin strumpa och tog det så åter i handen, granskande det noggrant och med eftertänksam uppsyn. Flickans porträtt var vackert, och det var för ovanlighetens skull likt originalet. I sin bästa stass, ljus, smärt och graciös

satt hon där och skådade med glada ögon och ett glad leende in i en glad framtid.

— Lilla-Mathilde, sade gamla fröken slutligen, vill du ge mig ditt porträtt? Jag ville gärna ha det till min samling.

— Naturligtvis, lilla faster. Men hvilken samling?

Faster Mathilde höjde hufvudet och såg framför sig med ett ansiktsuttryck, som antydde, att hennes tankar voro långt borta. Lilla-Mathilde måste upprepa frågan.

— Hvad kan faster samla på?

— Gamla fröknar, svarade faster småleende.

— Usch då, sade Lilla-Mathilde impulsivt och föga taktfullt.

— Du gjorde nog bäst i att vara försiktig i dina yttranden om gamla fröknar, menade faster. För du blir allt en gammal fröken själf med tiden.

— Men faster då!

Lilla-Mathilde satt nu käpprak och betraktade med förolämpad min sin gamla släkting.

Faster tog föga notis om den vreda uppsynen.

— Det har allt sin riktighet, Lilla-Mathilde, sade hon. Jag kommer inte med löst prat. Nej, tro du mig och basera inte din framtid på giftermål.

— Men jag vill inte bli en gammal fröken, protesterade Lilla-Mathilde. Att faster bara vill profetera olyckor! Förresten så kan jag berättat, att jag varit hos en, som spår i kort utomordentligt. Och hon spådde mig en mörk herre — ett fint parti — inom tre år. Hon lofvade så sant, så sant, att det skulle bli inom tre år. Och faster får ursäkta, att jag tror hon förstår sig bättre på framtiden än faster.

Lilla-Mathilde kände sig helt lättad. Hvad hade faster att ställa upp mot en sådan auktoritet?

Den gamla mumlade något för sig själf, nickade och gick fram till sitt vackra, antika hörnskap, ur hvilket hon tog fram ett skrin af svart trä med elfenbensinläggningar.

— Vill Lilla-Mathilde sätta sig här bredvid mig, så ska vi titta på samlingen.

Fastän stött på sin faster, lydde Lilla-Mathilde.

— Det är en värdefull samling, lilla vän, sade faster och slog upp locket. Den skall bli din i framtiden på samma gång som huset, och du skall bevara och föröka dem. Se så, inga grimaser! Om alla dina sex bröder gifta sig och få döttrar, blir det rikt tillfälle därtill.

— Ska alla de fröknarna bo här i huset på en gång, då blir här trefligt, sade Lilla-Mathilde, småskrattande mot sin vilja.

— Ja, där ser du, Lilla-Mathilde, hur tacksam du kan vara, att du hvarken har systrar eller kvinnliga kusiner, nu får du disponera huset ensam på gamla dar. Ja, jag vet så väl hvad du tänker säga, lugna dig nu, så att vi få börja.

Här har du alltså ett porträtt af fröken Caroline Uhrn, dotter till ryttmästaren Joakim Uhrn till Sörby, och död 1763 i en ålder af närmare 70 år, fortsatte hon föredragsmässigt. Vill du ha den exakta siffran, så se efter i mitt register, det där lilla häftet, ja. Af denna fröken Caroline har jag blott ett enda miniatyrporträtt, men det är också ett riktigt litet konstverk. Har du sett något så vackert förr?

— Aldrig, faster. Men jag begriper bara inte, hvarför faster har det inlåst i ett skrin. Man borde väl ha glädje af att se på det.

— Därför, min söta vän, att hon är ett nummer och därtill nummer *ett* i min samling. Du minns ju, att jag sade, att jag samlade på gamla fröknar. Närmare uttryckt, jag samlar på porträtt af de gamla fröknar, som finnas i vår släkt. Det är en lång kedja, som går igenom den — och oafbruten. Denna fröken

Caroline är den första, af hvilken det varit mig möjligt att skaffa ett porträtt. Kanske är hon också verkligen den första i raden, det är svårt att veta. Den sista är i alla fall än så länge — du.

— Faster! Nu har då faster verkligen talat om det så många gånger att — — !

— Lugna sig, Lilla-Mathilde. Nummer två och tre äro nämnda frökens brorsdöttrar, Jaquette och Marie-Louise Uhrn, likaledes förevigade på elfenben. Om dem känner jag helt litet, men jag vet, att de uppnådde hög ålder. Jaquette bör ha varit söt att se på i sin ungdom, tror du inte det?

— Är det där Jaquette? frågade Lilla-Mathilde, som för ögonblicket glömt sitt miss-humör och var djupt intresserad. Hon har så granna ögon. Jag kan bara inte fatta, hvarför inte hon blef gift?

— Inte jag heller, sade faster småleende återigen. Underligt går det till i vår släkt, min vän, men någon förklaring står icke till att finna. Ja, käraste Mathilde Sofia Elisabeth Uhrn, det förhåller sig nu en gång så — och må du gärna höra det — att sedan 1700-talet har ingen enda fröken Uhrn ingått giftermål. Ingen enda. Jag vet det, jag, som har de flestas porträtt i mitt skrin och dem alla på mina fem fingrar. Ingen enda har blifvit gift, inte jag, inte Caroline lära bli det. Inte heller du, Lilla-Mathilde. Var så säker. Det där om en mörk herre inom tre år var bara prat i vädret.

Lilla-Mathilde drog en djup suck.

— Men faster, sade hon bedröfvad, det måste väl finnas någon orsak. Kanske den där första Caroline, som dog 1763, gjort något illa och blifvit förbannad af några illvilliga munkar t. ex. Och så ska vi alla lida för det. Sådant är allt väl starkt, faster. Intill tredje och fjärde led, det får man ju finna sig i, ty det står ju i bibeln och katekesen — men en förbannelse, som träffar oskyldiga i andra århundraden!

— Lilla-Mathilde, var icke så desperat, förmanade faster. Nej, det fins ingen förbannelse, så vidt jag vet. Det är Guds vilja, Lilla-Mathilde. Och så min vän, fanns det inga munkar i Sverige på 1700-talet. Hur är det med våra historiska kunskaper?

— Ska vi nu gå vidare? fortför fröken Mathilde, då intet svar följde på det indiskreta spørsmålet. Lilla-Mathilde nickade trumpen, och nu fortsattes förevisningen: detta är Ulla Uhrn och detta o. s. v., intill faster vände sig om och sade:

— Nästa nummer hänger på väggen. Det är den stora oljemålningen öfver skrifbordet, föreställande Mathilde Uhrn, min farfars syster. Hon var den första fröken Uhrn, som bebodde detta hus i Vexjö. Hon köpte det, när hon inte var ung längre, och bodde här till sin död — mycket ensam, ty hon ville icke se folk omkring sig. Hon hade haft en stor sorg.

— Olycklig kärlek? frågade Lilla-Mathilde andäktigt.

— Så sägs det, svarade faster lika andäktigt. — Har alla fasters fröknar haft olyckliga kärlekshistorier? frågade Lilla-Mathilde.

— De ha nog haft sina minnen och sina sorger, Lilla-Mathilde, af ett eller annat slag, sade faster vemodigt och suckade.

Lilla-Mathilde suckade också, men djupare och dystrare, och så tege de båda.

Den ena är för gammal, den andra för ung och båda för direkt intresserade i saken för att varseblifva det fatala skimmet af komik, som en åskådare på större afstånd ofelbart skulle sett utbreda sig öfver denna grupp af olyckliga ogifta, älskande gamla fröknar, och som skulle framtingat ett löje på hans läppar. Ett löje, som kanske skulle varit en smula

malplaceradt, emedan det varit ett löje öfver många tysta sorger och icke så få tårar, men som icke dessmindre varit oundvikligt, ty lika säkert som det är, att *en* tragisk kärlekshistoria, väl berättad, förefaller rörande — sublim t. o. m., om det vill sig väl — lika säkert är, att samma historias femte och följande upplagor utsättas för det mest obarmhärtinga af alla de obarmhärtinga löjerna, hvarmed vi kärleksfulla människor förmå såra en ömhjärtad punkt hos vår nästa.

Gamla fröken återtog sin afbrutna sysselsättning. Sist kom hon till en fotografi, som trots apparatens och fotografens brister omisskännligt visade, att originalet varit en mycket vacker ung flicka.

— Hvem kan det vara? undrade hon.

— O, faster, sade Lilla-Mathilda, har faster verkligen — — ?

— Sett så skaplig ut? Ack, Lilla-Mathilde, att de unga skola ha så svårt att föreställa sig, att den, som är gammal, en gång kan ha haft samma ungdomens charme, som de själfva nu besitta! Lika svårt som att föreställa sig, att de också en gång skola bli skröpliga och vissna som vi. Jo, kära vän, jag såg mycket söt ut i min ungdom. Du är ganska lik mig.

Lilla-Mathilde blef alls icke charmerad öfver komplimangen, hon hörde den knappt.

— Säg mig en sak, bad hon allvarligt. Kunde faster inte blifvit gift, om faster hade velat?

En svag rodnad färgade den gamla damens kinder.

— Inte med den rätte.

— Och hvarför inte?

— Han tröttnade, tog en annan, garfverifabrikör Söderbloms dotter från Vimmerby. I hennes celebra ätt finnas inga obehagliga traditioner, bara hudar. Hon var ganska rik.

— Hvad gjorde faster då? frågade Lilla-Mathilde i andlös spänning.

— Jag gick i sjön, upplyste faster kort, men inte tillräckligt grundligt. Med tiden flyttade jag hit och har det välsignadt godt här. Jag hoppas, att du också kommer att trifvas. Nu kan vi väl låsa skrinet? Fast det var sant, såg du Carolines ungdoms-porträtt? Stackars Caroline har just aldrig varit någon stor skönhet. Men hon är inte ledsen för det. Hon har ju också ett så godt hufvud och sin verksamhet som lärarinna och alla sina andra intressen. Hvar lade jag ditt porträtt? Jaså där. Tack, Lilla-Mathilde. Nu lägger jag dig här öfverst och så läser — —

— Nej, faster, söta faster, skrek Lilla-Mathilde förfärad. Stoppa inte in mig i kistan. Inte ännu, faster lilla, inte ännu!

Men den gamla lade utan att fästa sig vid Lilla-Mathildes bevekande ord ned porträttet i skrinet, läste detta och ställde det på sin plats.

— Lilla-Mathilde skall inte spjärna mot udden, förmanade hon. Och hon skakade på hufvudet öfver människornas oförstånd på det medlidsamt ömkande sätt, som man gärna finner lämpligt att använda, då det är cirka femtio år sedan man själf spjárnade mot udden af alla krafter och stred med ödet om den lycka, för hvilken man nu endast har en skakning på hufvudet öfrigt.

— Nu går jag och tar mig en liten lur till dess din mamma och Caroline komma hem; det dröjer nog inte länge.

Lilla-Mathilde rökte ännu cigarretter i doförtviflan, då friherrinnan och fröken Caroline återvände från föredraget.

— Mor, sade hon gråtfärdig, vet mor hvad faster Mathilde påstår? Att inga flickor i vår släkt ha blifvit gifta, så långt man minns tillbaka, och — tänk! — att inte heller jag skall bli det!

— Nej, inte om du röker cigarretter, sade friherrinnan skarpt.

— Kära Sofia, sade gamla fröken, som just i det samma kom in i rummet, cigarretterna göra hvarken från eller till. Det är nu en gång Lilla-Mathildes sorgliga öde att bli en gammal fröken.

Hon sade detta en smula skämtsamt, men fröken Caroline fattade det icke så.

— Nej, vet faster, faster är då för ömklig, utbrast hon med sin distinkta stämman, som alltid föreföll att vara beräknad för en klass af minst 20 elever. Hennes sorgliga öde! För det hon kanske måste reda sig ensam i lifvet och icke vara beroende af en karl! Men faster har aldrig förstått att hålla på kvinnans värdighet.

— Vill du säga till om kaffet, lilla Caroline, sade faster mildt.

— Genast. Men faster får förlåta, att jag känner mig upprörd. Ah, se på lillan därborta, som hänger med hufvudet, bara för det man spår, att hon inte skall bli gift! Laga bara, att du får en sysselsättning, mitt kära barn — och det är verkligen på tiden att du börjar tänka på den saken — där du har användning för dina eventuella gåfvor, så kan du ge det sorgliga ödet en god dag, docerade hon, vänd till Lilla-Mathilde.

Denna satt och rökte på trots med detta uttryck i sitt ansikte af kokett surmulenhet eller surmulet koketteri, som så väl klär en skönhet, men också endast en sådan. Hon svarade icke, och faster Caroline fortsatte:

— Ja, skaffa dig, som sagdt, en nyttigt sysselsättning! Med tiden får du nog också rösträtt. Hvad du då skulle med en man, kan jag inte begripa.

— Du har just inte gjort dig känd för att begripa så mycket i den vägen, menade faster Mathilde torrt. Lilla-Mathilde, gå *du* och säg till om kaffet, är du snäll.

Lilla-Mathilde gick, men tog upp tråtoämnet redan i dörren:

— Ja, men faster Caroline, om nu någon hade frågat, ifall faster ville gifta sig med honom, och han varit hygglig och adlig förresten, skulle faster då *i alla fall* föredragit att bli en gammal mö?

Tant Caroline bet sig i läppen. Hon hade visserligen kortklippt hår och högre intressen, men så kortklippt hår och så höga intressen har väl ingen kvinna, att hon icke känner sig obehagligt berörd, då någon utan vidare antager, att hon förblifvit ogift, emedan ingen satt i fråga att gifta sig med henne. Och är då detta antagande riktigt, kännes det naturligtvis så mycket svårare.

— Lilla-Mathilde är barnslig och enfaldig, sade hon harmset. Jag skulle skämmas för att visa, att jag är så angelägen efter giftermål.

— Det skäms jag icke för, sade Lilla-Mathilde med en tragisk åtbörd. Jag vet nog, att flickor bruka lägga hufvudet på sned och jama: "Jag tänker inte gifta mig." Kantänka! Och så föresätta de sig allesamman att ändå göra det. Då säger jag hellre rent ut, att jag vill det. Jag vill bli gift — bra gift. Och går inte det, därför att jag tillhör den här usla slakten — — ja, så vill jag åtminstone bli olyckligt kär, gränslöst olyckligt — och gå i sjön som — en blick hejdade henne — och *jag* skall gå i sjön grundligt. Hellre än bli en gammal fröken. Lita på det.

— Lugna sig Lilla-Mathilde, det finns all större olyckor än att vara ogift, sade friherrinnan, som hade sju barn, däraf sex pojkar i lifvet och knappt tillmätta hushållspenningar. Och då hon insåg, att ingenting annat än sju barn och en sparsam man kunde öfvertyga dottern om sanningen af dessa ord, tillade hon tröstande:

För **Golf,**
Korkmattor
och **Möblers**

renovering.

bäst, billigast hos

Wilh. Becker,

— Kongl. Hofleverantör. —

BODAR: **5 Malmorgsgatan 5.**
24 Stora Nygatan 24.
23 Götgatan 23.

— Min enda dotter skall förresten med Guds hjälp nog bli väl gift. Ingen regel utan undantag. Och jag får då säga, att du är ett ovanligt litet undantag. Nå, det var skönt, nu kommer Mia med kaffebrickan.

* * *

Lilla-Mathilde kom snart därpå ut i världen. Lilla-Mathilde lärde sig inse, att det finnes större olyckor än att vara ogift, men så långt i visdom kom hon aldrig, att hon med upprigtigt hjärta kunde, såsom faster Caroline gjorde, prisa sin lycka att vara predestinerad för det ogiftaståndet. Tvärtom — den tanken, att hennes porträtt låg inlåst i fasters svarta kista berörde henne obehagligt. Hon förlänade detta faktum en viss sinnebildlig betydelse och ansåg det vara ett elakt förebud till att fasters spådom skulle gå i uppfyllelse. Hon glömde aldrig denna spådom, men det kom en dag, då hon skratade åt den liksom åt faster och åt hela världen. Det var också utan tvifvel en smula öfvermod, som dikterade de ord hon skref på baksidan af det nya porträtt hon då skickade sin faster:

"Jag och min fästman undra, om vi få en plats i fasters samling."

Och faster, numera mycket skumögd, tor-kade sina glasögon och försökte med hjälp af dem uppfatta bilden af de båda ungdomarna i vanlig fotografi-förlofningspose.

— Jaha, nickade hon, Lilla-Mathilde glömmet, att vi inte ha sett slutet än. Jag trodde för resten, att det skulle komma att gå just denna vägen. Undrar om det skall bli någon garfverifabrikörs dotter från Vimmerby, som blir redskapet. Men hvem det blir, nog ändrar det med inflyttning i det gula huset. Sådant är lifvet. Inte för roligt, säger du, lilla vän, men sådant är det i alla fall. Du flyttar nog hit ändå.

Lilla-Mathilde har icke kommit än. Lilla-Mathilde är ännu ute i världen. Hon har en sysselsättning, som skaffar henne användning för hennes gåfvor, som faster Caroline gillande uttrycker sig. Men hon kommer nog. Ty sådan vändning har hennes öde tagit, att hon icke längre förnuftigtvis kan afvisa tanken på att sluta sina dagar i det gula huset. Hon börjar för öfrigt försona sig med denna tanke, och allt efter som åren gå, kommer helt säkert det gula husets fridfulla, af inga sju barn störda enformighet att förefalla henne rent af tilldragande.

Och så kunna vi äfven — utan att ha sett det med egna ögon — tryggt påstå.

Att faster Mathildes förutsägelse går i fullbord, att Lilla-Mathilde, helt anspråkslös och spak vorden, villigt fogar sig som en länk i frökenkedjan och att hennes lefnadsöde blir ett nytt blad i de ensamma gamla fröknarnas ännu så godt som oskrifna historia.

För korpulenta personer.

Sändes mot postförskott eller efterkräf öfver hela Norden.

Fields reduktions- (afmagrings) kur, af läkare garanterad absolut ofarlig, i satsen, tillräckliga för en tre veckors kur. Med hvarje sats följer en broschyr, innehållande nödiga råd och upplysningar. Pris per sats 20 kr. Rekvireras hos

Fields General-Depôt för Norden,
(Walfrid Swenson), Grefturegatan 64, Stockholm.

CARL MILLES' NYASTE KONSTVERK.

DEN UNGE genialiske skulptören Carl Milles, Sten Sture-monumentets skapare, har i dagarna fullbordat ett nytt konstverk, hvilket helt säkert än ytterligare skall fastslå hans betydelse som en dristig och sjäfull mästare, en skulptör af modern anläggning, på en gång kraftig och subtil.

Detta hans nya arbete, af hvilket vi här meddela en reproduktion, utgöres af en porträttbyst af den ryktbare matematikern, professor G. Mittag-Leffler på Djurholm. Konstverket har skapats i modellens hem och skall, så snart det hunnit gjutas i brons, uppställas i ett af rummen i den store matematikerns bibliotek.

Bysten framställer professor Mittag-Leffler sittande i en stol och djupt hängsunknen i den abstrakta vetenskapens tankevärld. Det härliga hufvudet med det rika håret är i sin magnifika modellering starkt prägladt af den pågående själsverksamheten, medan gestalten i öfrigt med den mot stolens ryggstödd lutade kroppen och de hvilande händerna supplerar intrycket af tänkaren. Och vänder man sig från det väsentliga hos konstverket, ansiktet, hvarur den djupa personligheten talar, och granskar detaljerna hos klädedräkten, möter där samma förmåga af karaktäristik och realistisk modellering.

Samtidigt med det vackra konstverkets fotografering bereddes Idun tillfälle att taga en del interiörer från professor Mittag-Lefflers magnifika villa, hvilka bilder, jämte en skildring af den berömda lärde och hans hem, skola meddelas i ett följande nummer.

DÅ KRIGSFACKLAN BLOSSAR.

DE STORARTADE militära generalrepetitioner, som kallas fälttjänsteöfningar, ha denna höst, hvad vårt land vidkommer, varit af en ovanlig omfattning och effektivitet.

Framst i rang bland dessa stridsöfningar stå tvevelsutan de stora manövrerna i Norrland, hvilka togo sin början den 20 dennes och pågingo till och med söndagen den 25 september, hvilken sistnämnda dag var anslagen åt en stor kyrkparad, antagligen den största som någonsin hållits i vårt land och vid hvilken äfven konungen var närvarande.

Det var femte och sjätte arméfördelningarna, som denna gång voro beordrade att delta, och öfningarna ägde rum inom Gefleborgs län, i trakten mellan Bollnäs och Söderhamn, med högkvarteret i Bergvik.

Ej mindre än ett 80-tal extra militärtåg togos i anspråk för framförandet af truppmassorna, som utgjordes af 1,000 officerare och underofficerare, nära 17,000 man, 3,000 hästar samt 500 kanoner och fordon. Dessa nu avslutade fälttjänsteöfningar i vår nordliga landsdel hafva särskildt i fråga om de värnpliktiges utbildning haft mycket af intresse att erbjuda. Våra militära auktoriteter hafva där kunnat konstatera att utbildningen af vår armés fältduglighet visar gläd-

sig en längre stund med honom under lifligt samtal. —

Från Norrland förflytta vi oss ned i grannskapet norr om hufvudstaden, där fjärde arméfördelningen de senaste dagarna varit samlad för första gången till ett stort fältslag. Det har gällt ingenting mindre än ett angrepp på Stockholm för att utröna, i hvad mån försvararne skola lyckas afvärja ett sådant. De anfallande ha varit gardesregementena och sörmiländingarne och försvararne Waxholms grenadjärer och de s. k. "lifotingarne".

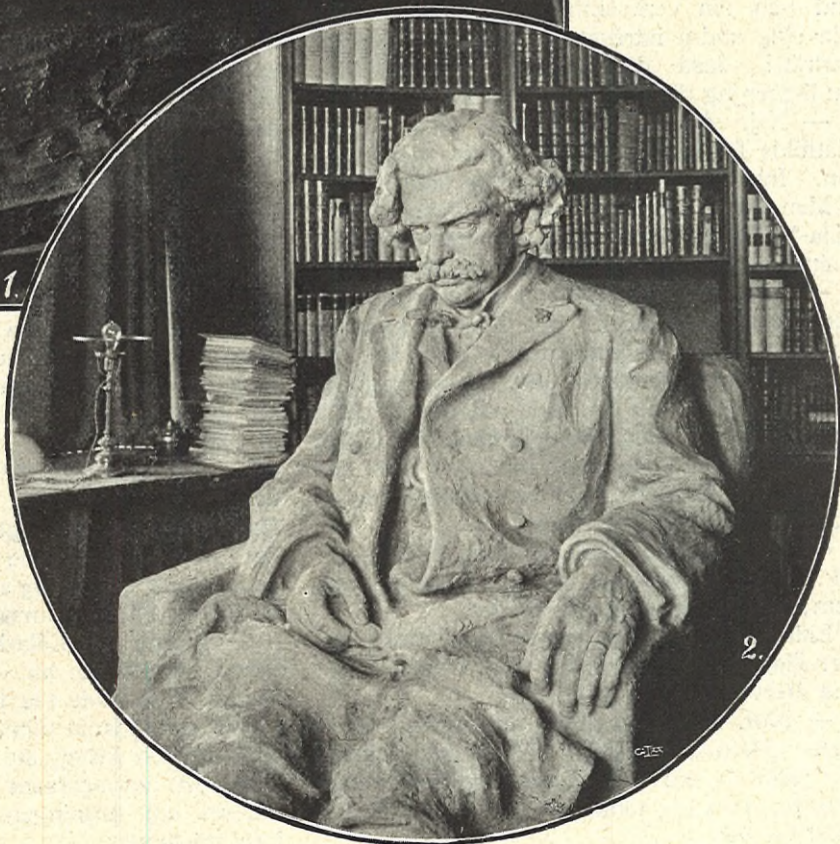
Från båda dessa intressanta manövrer bringar Idun i dagsnumret ett antal bilder, tagna af tidningens speciella "krigsfotografen".

Äfven från kusteskaderns manövrer i Stockholms skärgård äro vi i tillfälle att här meddela ett antal bilder. Denna eskader är den största, som här i Sverige varit sammandragen sedan Gustaf III:s dagar, och afsikten med manövern har i främsta rummet gällt utrönandet af torpedbåtarnes stridsduglighet.

De båda första bilderna utvisa, huru torpeden från tordeddepartementet föres ombord på torpedbåten och öfver en miniatyrjärnbana forslas ned i förrådsrummet; bilden nr 3 utvisar torpedbåtens forcering till högsta fart vid anfall, nr 4 hur torpeden infördes i stäftuben, från hvilken den sedan fyras af medels komprimerad luft, som till ett tryck af 100 atmosfärer erhålles från ackumulatorn, det lodräta röret till höger. Femte bilden visar, hur en däckstorped afskjutes, och å bilden nr 6 synes en officer sysselsatt att å ett litet instrument, som har form af en vertikalt från torpeden utstående stäm-gaffel, vid hvilken är fästad en rulle med en fin tråd, afläsa torpedens hastighet.

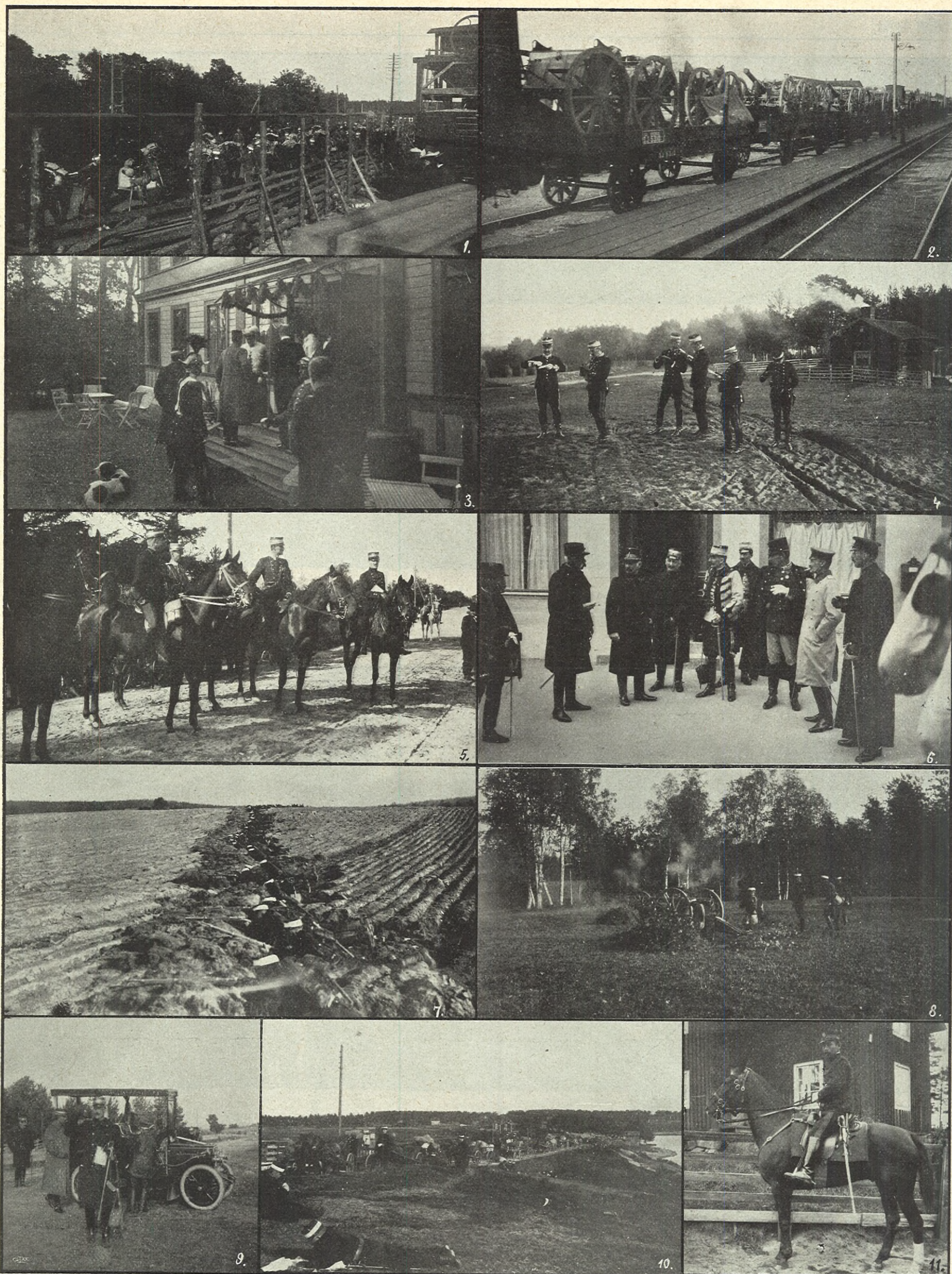

PROFESSOR G. MITTAG-LEFFLER. PORTRÄTT-BYST AF CARL MILLES. FOTO FÖR IDUN AF A. BLOMBERG.

jande framsteg, hvadan talet om vårt försvars svaghet efter hand kan anses bli oberättigadt.

Till den stora kyrkparaden i Bergvik hade naturligtvis sammankommit mycket folk från de kringliggande orterna; däribland tilldrog sig särskildt en Alftagubbe, som, iklädd nationaldräkt, anländt dit i en originell karriol från 1676, mycken uppmärksamhet. Konungen syntes road af den gamles besök och uppehöll

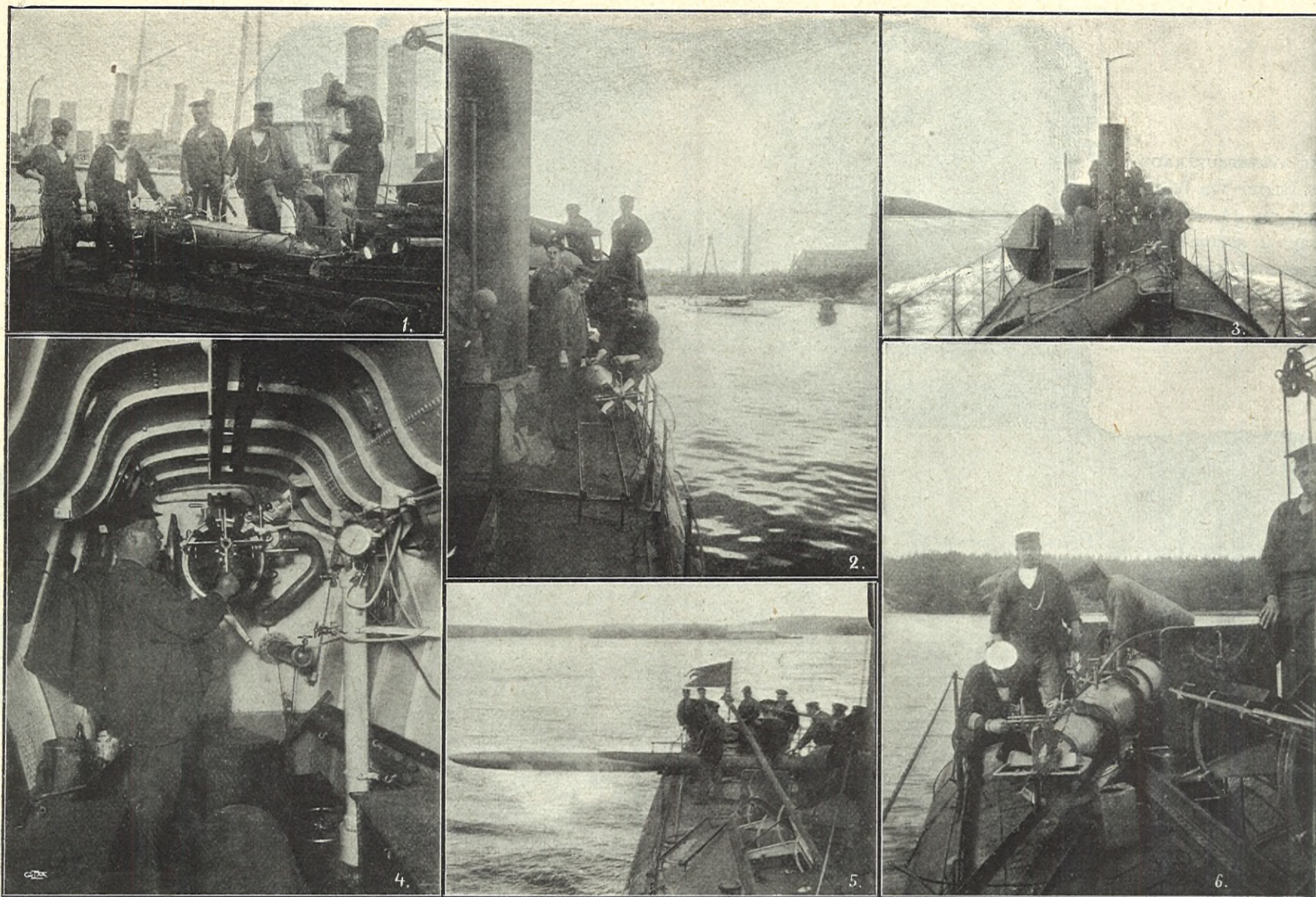
FRÅN KRIGET I NORRLAND. 1. LIFGARDET TILL HÄST LOSSAR VID BERGVIK. 2. NORRLANDS ARTILLERI. 3. KRONPRINSEN ANKOMMER TILL HÖGKVARTERET VID BERGVIK OCH MOTTAGES AF DISPONENTEN OCH FRU GRANSTRÖM. 4. KRONPRINSEN MED STAB (DÄRIBLAND DE BÅDA HÄRFÖRARN, GENERALERNA FRIHERRE STJERNSTEDT OCH WARBERG) Å SE STRIDEN. 5. PRINS CARL MED STAB Å SE STRIDEN. 6. DE UTLÄNDSKA MILITÄRERNA JÄMTE DERAS UPPVAKTANDE SVENSKA OFFICERARE. FRÅN VÄNSTER TILL HÖGER: ÖFVERSTE AKASHI (JAPAN), GENERALMAJOR LÜTKEN (DANMARK), ÖFVERSTE FIVÉ (BELGIEN), ÖFVERSTELÖJTNANT P. E. HASSELROTH, ÖFVERSTE DE LA PANOUS (FRANKRIKE), LÖJTNANT N. A. ADLERCREUTZ, ÖFVERSTE MATUCKHA (ÖSTERRIKE), GENERALMAJOR V. PRITZELWITZ (TYSKLAND) OCH ÖFVERSTE BARNADISTON (ENGLAND). 7. SKYTTELINE. 8. ARTILLERISTRID. 9. KRONPRINSENS AUTOMOBIL. 10. FEMTE ARMÉFÖRDELNINGENS BAGAGETRÄNG UNDER VÄNTAN PÅ STRIDENS AFGÖRANDE. 11. JAPANSKE ÖFVERSTEN AKASHI. FOTO FÖR IDUN AF ROBERT RETTIG.

FRÅN KONUNGENS BESÖK PÅ KRIGSSKÅDEPLATSEN I NORRLAND. 1. KONUNGENS ANKOMST. 2 OCH 3. FRÅN KYRKPARADEN.
4. ALFTAGUBBEN I SIN KARRIOL FRÅN 1676. FOTO FÖR IDUN AF ROBERT RETTIG.

FRÅN FÄLTMANÖVERN UTANFÖR STOCKHOLM. 1. STRIDEN VID JÄRFÄLLA KYRKA. 2. ARTILLERIELD. 3. LIFGARDET TILL HÄST. 4. GENERALMAJOR
GADD HÅLLER KRITIK VID JÄRFÄLLA. 5. FÄLTTELEFON. 6. SVEA LIFGARDE RASTAR VID BARKARBY GÄSTGIFVARGÅRD.
7. TRANSPORT AF SÅRADE TILL AMBULANSEN. A. BLOMBERG FOTO.

FRÅN DET STORA SJÖKRIGET I STOCKHOLMS SKÄRGÅRD. BILDER FRÅN EN AF TORPEDBÅTARNE. FOTO FÖR IDUN AF INGENJÖR T. SCHUBERT. 1. TORPEDERNA TAGAS OMBORD, 2. TORPEDERNA NEDFÖRAS I FÖRRÅDSRUMMET. 3. FULL FART TILL ANFALL. 4. I FÖRRÅDSRUMMET. EN TORPED INFÖRES I TUBEN. 5. EN DÄCKSTORPED AFSKJUTES. 6. BESTÄMNING AF EN TORPEDS HASTIGHET.

UR DAGSKRÖNIKAN.

PRESSKONGRESSEN i Wien. Den nyligen afhållna 9:de internationella presskongressen i kejsarstaden vid Donau har, enligt deltagarnes samstämmiga uttalanden, präglats af den mest lysande karaktär. Invärdarnes älskvärdhet mot de långväga journalisterna, anordningarnas behag och festernas solenna prakt — allt hade enats att bereda kongressdeltagarna idel angenäma dagar.

Vi bringa i detta nummer en bild af den mottagning, som hölls för pressens män i magistratsalen i Wiens charmanta rådhus. Grupp bilden återger det ögonblick, då kongressens generalpresident, redaktören för "Neues Wiener Tagblatt", dr Singer, i kongressens namn tackar borgmästaren dr Lueger. Bakom dr L. synes kongressens generalsekreterare fransmannen Taunay.

Sveriges president var Aftonbladets hufvudredaktör hr Harald Sohlman.

PORTRÄTTEN af tre till veckans krönika hörande personligheter, nämligen den nyutnämnda landshöfdingen i Örebro län C. F. Th. Nordström, statsjärnvägarnes nyutnämnde generaldirektör M. Sahlin samt den i dagarna aflidne danske läkaren och nobelpristagaren, professor G. R. Finsen, återfinnas i Idun, respektive nr 36 för år 1903, nr 28 för år 1902 samt nr 50 för år 1903, och hänvisas våra läsare dit.

KONSTNÄRSPARET Johan Ericson och fru Anna Gardell-Ericson ha i Sveriges Allmänna Konstförenings lokal anordnat en utställning af oljemålningar, akvareller och teckningar, som äro förtjänta af konstvännens uppmärksamhet. Västkostbilder, särskildt den karaktäristiska klippnaturen vid Marstrand och Fiskebäckskil, omväxla med Värmlandsstämningar och Gottlandsmotiv, utförda med mycken rutin och oräddhet i

färgbehandlingen. Fru Anna Gardell-Ericsons porträtt och biografi återfinnas i Idun nr 28 för år 1891.

C. H. BILLBERGS PIANOFABRIK i Göteborg, grundlagd år 1868 af herr C. H. Billberg, tillhör numera våra erkända främsta firmor på detta industriområde. Några år efter grundläggarens död öfvergick den aktade affären till herr Wilhelm Nilsson, hvilken insatte nytt kapital och nya, friska krafter.

Den Billbergska fabriken gick nu en utvecklingskraftig framtid till mötes och i slutet af 1890-talet utgjorde tillverkningsvärdet omkring 80,000 kronor. Firmans flyglar och pianos hafva belönats med guldmedalj och för öfrigt lofordats af musikauktoriteter sådana som Edvard Grieg, Agathe Backer Gröndahl m. fl. Den förre skrifver om en af fabriken mindre flyglar, som han provvat, bl. annat: »Den har en i förhållande till instrumentets storlek alldeles förvånande stor och fyllig ton, hvars klang dessutom är lika nobel som distinkt.»

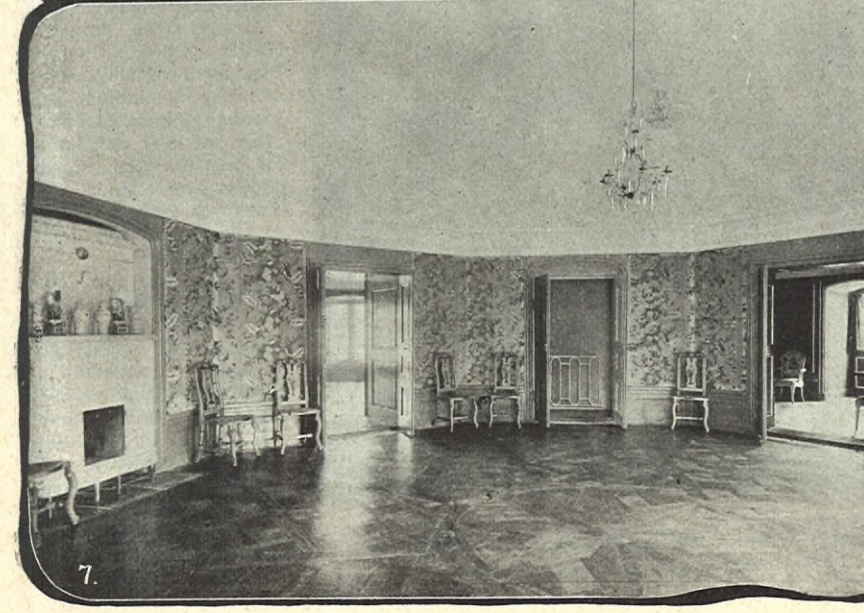
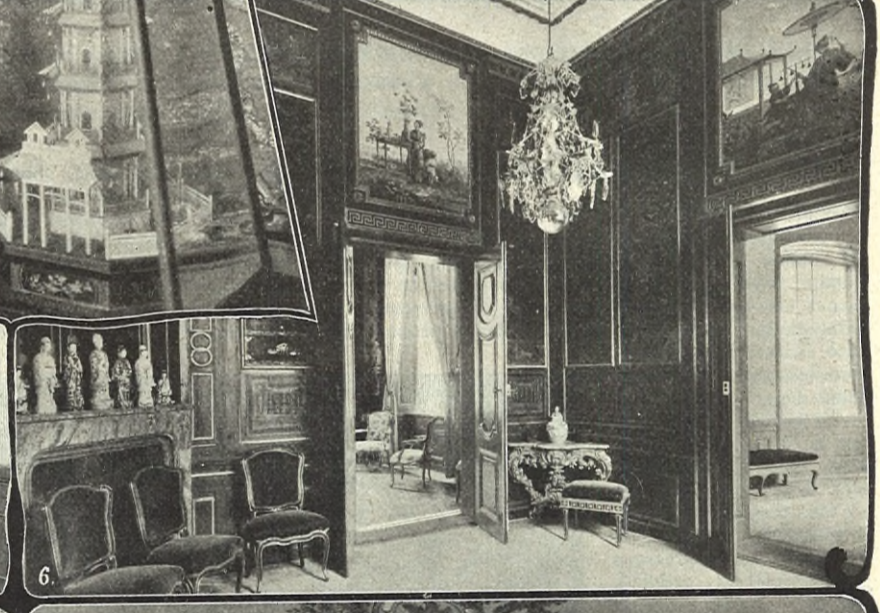
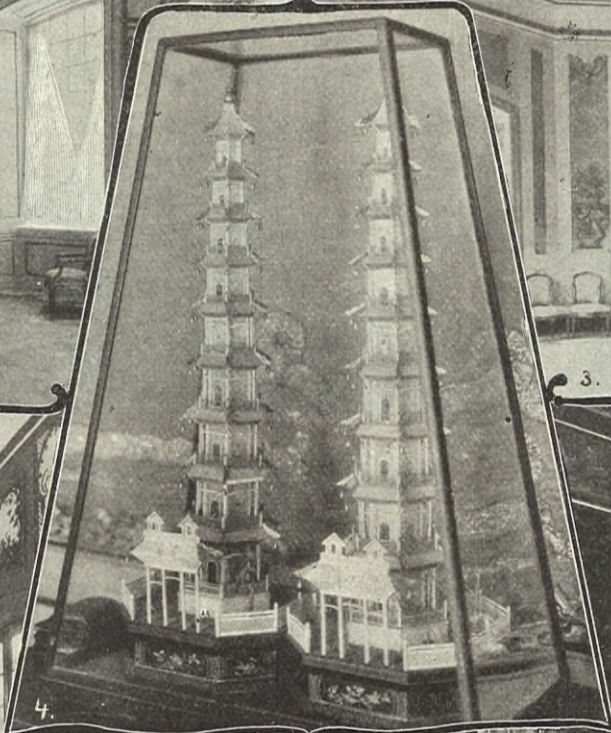
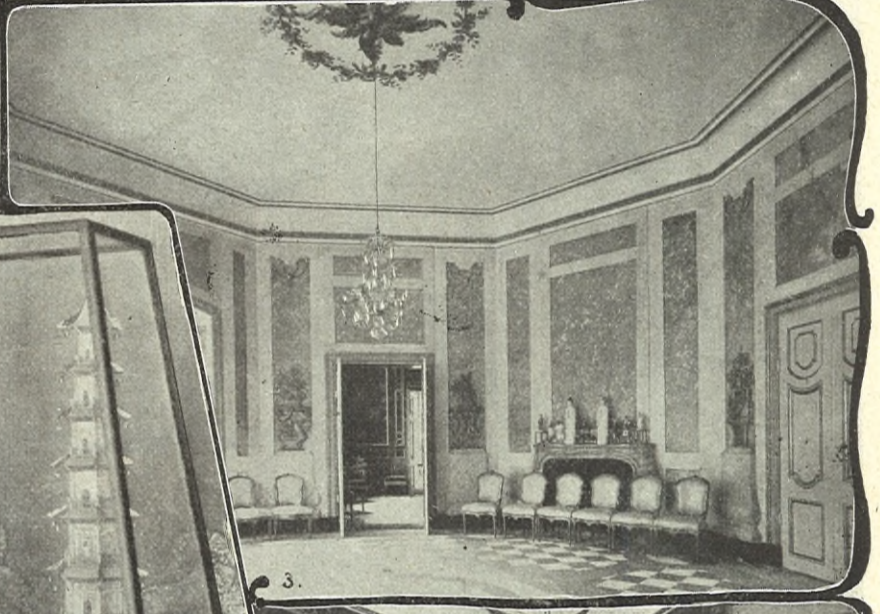
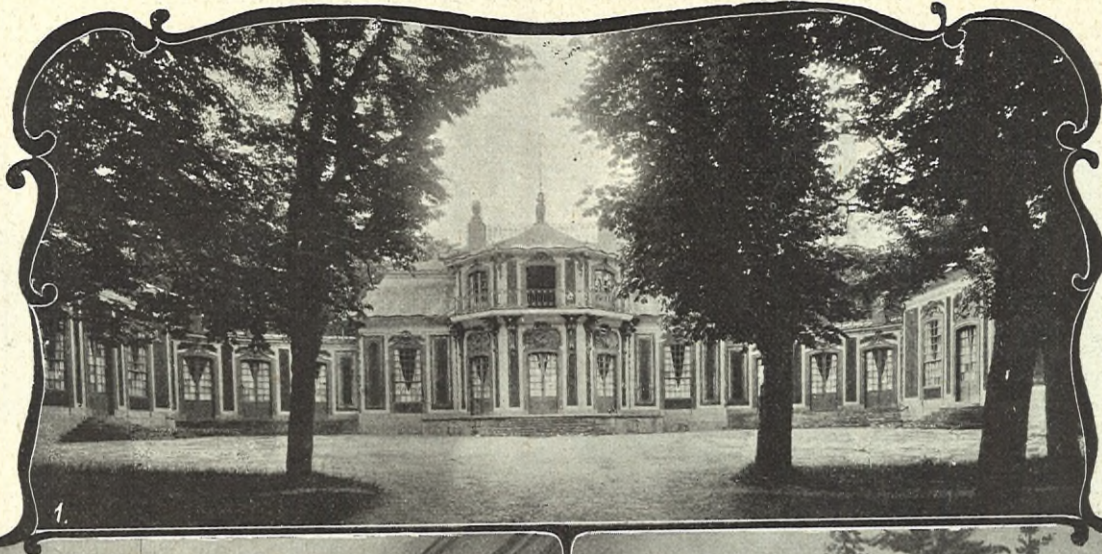
De instrument, som utgått från firman, äro också utan undantag resultatet af ett synnerligen redbart och smakfullt arbete, hvadan fabriken höga rangplats bland svenska pianofirmor torde kunna anses fullt berättigad. År 1901 öfverlät herr Nilsson fabriksverksamheten åt ett aktiebolag, i hvilket han själf är största intressenten.

FRÅN NIONDE INTERNATIONELLA PRESSKONGRESSEN I WIEN. MO TAGNINGEN PÅ RÅDHUSET. PRESIDENTEN SINGER TACKAR BORGMASTAR LUEGER I KONGRESSENS NAMN.

DET NYRESTAURERADE
KINA SLOTT VID DROTT-
NINGHOLM. 1. SLOTTETS
YTTRE. 2. SPEGELSALEN.
3. MARMORSALEN. 4. DE
KINESISKA PAGODERNA.

5. SUPÉSALEN. 6. RÖDA
KABINETTET. 7. EKO-
SALONGEN. 8. CON-
FIDENCEN.
FOTO FÖR IDUN
AF A. BLOMBERG.

DET ÅTERUPPSTÅNDNA KINA.

DET LILLA leksaksslottet med det exotiskt klingande namnet Kina och med arkitektur från samma underbara morgenland, har varit nära att aldeles falla i glömska, där det ligger gömdt i ett hörn af Drottningholms minnesrika slottspark och med sin färgrika snirkelstil framkallar en egendomlig kontrastverkan mot den bakom liggande svenska furuskogen.

Uppförd af Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika under åren 1763—1766, efter ritningar af det gamla operahusets skapare Adelcrantz, tjänade slottet som en kär tillflyktsort åt det nämnda konungaparet, den godmodige och stillsamma Adolf Fredrik och hans handelskraftiga och intriglystna gemål.

Men sedan slocknade festglansen kring Kinas murar och förfallet kom, ett förfall, som räckte under hela 1800-talet och beröfvade Kina mycket af dess med stora kostnader och smak sammanförda skatter af möbler och tapeter.

Nu har emellertid den lilla historiska byggnaden från det svenska rokokotidvarvet, tack vare konung Oscars frikostighet, genomgått en fullständig restaurering och framstår ånyo i sin rika ursprunglighet, lockande ett lefnadslustigt hof — ifall vi ägde ett sådant — att där i skötet af en idyllisk natur och i ramen af öster- och västerländsk pretiosa återupplifva festerna från det epigrammatiske vettets och den graciösa umgängestonens dagar.

Hela restaureringsarbetet, som ledes af arkitekten Agi Lindegren, har kostat den ansevärdiga summan af 25,000 kronor och pågått under nära ett par års tid.

Vi skola nu foga några beskrifvande ord till de här meddelade bilderna från Kina slott. Byggnadens yttre är hållet i kraftigt gröna, gula och röda färger. Öfver dörrar och fönster sitta egendomligt skulpterade krön, sammansatta af rokokornament och kinesiska motiv. När man passerat trappan, kommer man först in i vestibulen eller *marmorsalen*, ett stort cirkelrundt rum, med marmorerade väggar och ett antal gustavianiska stolar. En dörr i fonden leder in i den s. k. *spegelsalongen*, hvilken karakteriseras af stora speglar, som i det närmaste täcka väggytorna och äro omramade af guldlistor på hvitmålad botten. Möbel: gustavianisk, klädd med rött blommigt siden. Från taket nedhänger en vacker kristalkrona, hvilken lär vara värd 24,000 kronor. Här står också Lovisa Ulrikas sybord, försedt med konstrika inläggningar.

Till vänster om spegelsalen ligger Lovisa Ulrikas *sängkammare*, hvars väggar äro beklädda med karmoisinröda sidetapeter. Här står det bl. a. en svartlackerad byrå, som ser mycket kinesisk ut, och på densamma två kinesiska pagoder af pärlemor och elfenben, hvilka sägas vara svarfvade af Magnus Stenbock. Äfven finnes här en uppsättning kinesiska tofflor och skor.

Till vänster om marmorsalen ligger det *röda kabinetet*, som har på cinnoberröd grund höga svartlackerade tafflor med kinesiska motiv i guld, silfver, rött och grönt.

Från slottets midparti löpa tvänne halfräcikeformiga gallerier, hvilka utmytna i två flyglar af, hvilka den ena inrymmer *supésalen*, dekorerad i ljusgrönt och guld, och den andra upptages af matsalen med blågrå väggar på hvita fält med kinesiska figurer.

En trappa upp befinner sig den cirkelrunda *ekosalongen* med hvita kinesiska sidetapeter. Väggar och tak ge ett rätt klangfullt eko, då man talar. Bakom detta rum ligger den s. k. *hvisksalongen*, som af Gustaf III användts till arbetsrum. Vidare äro här inrymda det lilla biblioteksrummet samt Adolf Fredriks sängkammare och toaletttrum.

I en af de fritt liggande paviljongerna märkes den s. k. *Confidencen*, en stor, rymlig matsalong. Däri finnes en sinnrik inrättning, genom hvilken ett dukadt bord kan stiga upp genom golvet, och gästerna således betjäna sig själfva. Däraf salens namn.

Restaureringen är utförd med synnerlig pietet in i de minsta detaljer. Målning och förgyllning ha verkställts af förgyllaren Fr. Elfving, de ännu ej fullt avslutade stuckarbetena af stuckatören Bellio. De ömtåliga gamla kinesiska tapeterna ha på ett i hög grad skickligt sätt renoverats af fröken Berglund och bokbindaren K. Hedberg.

Från och med den 1 maj

äro

IDUNS REDAKTIONS- OCH EXPEDITIONSLOKALER

flyttade till

Drottninggatan 51, 1 tr. upp,

hvilket vi härmed ha velat meddela alla våra prenumeranter, korrespondenter, besökare och kunder.

ADELSGODSET STENHAMMAR.

DENNA EGENDOM, som ligger i en synnerligen vacker trakt, är just en profbit på äkta Sörmlandsnatur. I hela nejden finnes det rik omväxling på höjder och dalar, på löfskog och barrskog, på vackra sjöar och leende ängar. Slottet ligger på en höjd mellan två sjöar, Kyrksjön och Valdemaren, af hvilka den sistnämnda i synnerhet har utomordentligt vackra stränder, rika på täcka naturscenerier.

Stenhammar har gamla anor, som gå tillbaka ända in i medeltiden, ända till slutet af 1300-talet, då Laurens Birgersson (Lilje) innehade egendomen Slæthammar eller Slädhammar. Så hette stället på den tiden och långt framåt. Hufvudbyggnaden har nog också legat på slätten, men uppfördes sedan på en höjd. Bland ägare i den följande tiden kunna nämnas Erik och Schering Arp, af hvilka den sistnämndes dotter Karin år 1606 gifte sig med Johan Göransson Rosenhane. Dennes son Johan ökade betydligt egendomens areal och lät år 1647 "efter den franska arkitekturen" uppbygga slottet, där det nu ligger, och försåg det med vackra trädgårdsanläggningar, terrasser och alléer. Trogligtvis gaf han stället sitt nuvarande namn.

År 1685 indrogs Stenhammar till kronan och kom därefter i landshöfding Lennart Ribbings ägo. Han fick nämligen egendomen i likvid af staten för en gammal fordran. Dennes son Konrad Ribbing, den kände landshöfdingen öfver Närke och Värmland, blef sedan ägare till gården, och genom hans dotter Beata Katarina, gift 1752 med en Falkenberg, kom den alltså till Falkenbergiska släkten och tillhörde den ända till 1809, då grosshandlaren A. P. Söderberg i Stockholm inköpte den, hvarefter ett par närliggande gårdar tillades. Men år 1832 blef det åter ombyte af ägare. Då öfvertogs nämligen godset af landshöfding Robert Fredrik von Kræmer, som var gift med den ofvannämnde Söderbergs enda dotter, Maria Charlotta. Godset befann sig då i ett miserabelt skick, så jordbruk som åbyggnader. Men det blef snart annat utaf. Egendomen förvandlades till en riktig mönstergård i fråga om jordbruk, och det nuvarande slottet uppfördes åren 1847—1848. Detsamma med sina tre våningar och 28 rum är visserligen icke stort, men det är synnerligen vackert och tilltalande. En del af det gamla slottet bibehölls, gaflarna påbyggdes och försågos med torn, och vid denna nybyggnad följdes i allt den teckning, som finnes öfver Stenhammar i Dahlsbergs "Suecia antiqua et hodierna". Efter landshöfding von Kræmer, som afled 1880, blef hans son, sedermera hofmarskalken friherre Anders Robert von Kræmer Stenhammars nye ägare. Äfven han har mycket förbättrat och förskönat egendomen. Hela godset utgör ungefär 12 mantal och är taxerad till något öfver 300,000 kronor.

Öster om slottet ligger en vidsträckt park, *Holmängen*, som framför allt stoltserar med väldiga ekar. På Valdemarsön finnes det några lämningar af en borg, som tillskrifves kung Valdemar, Bjälbojarlens olycklige son. Och på Lidaön i Valdemaren eller Vammen är en minnessten rest, som erinrar om skalden Atterboms besök på Stenhammar.

Det är i våra dagar högst ovanligt att kronan får en egendom till skänks. Detta har dock skett. Den nyligen afledne, ofvannämnde friherren Robert von Kræmer († 1913/303) har nämligen testamenterat Stenhammars gods med underlydande till svenska staten på följande villkor:

Kronan skall omedelbart efter friherre Robert von Kræmers död tilltråda egendomen, men hans efterlevande maka, friherrinnan Henriette von Kræmer, skall disponera egendomen

under sin lifstid mot en årlig afgift af 100 kr. Efter hennes död skall någon prins af det regerande kungahuset och helst den, som är hertig af Södermanland, för lifstid öfvertaga arrendet mot en årlig afgift af 1.000 kronor. Finnas flere lika berättigade prinsar, är det konungen, som afgör hvem som skall bli den lycklige. Om ej prins finnes, skall konungen tilldela arrendeförmånen "åt någon högt uppsatt och om staten särskildt förtjänt person." Staten har ej rätt att sälja eller bortskänka egendomen eller på något annat sätt afhända sig densamma, t. ex. genom pantsättning eller inteckning af det hela eller delar därpå. — För öfrigt innehåller testamentet detaljbestämmelser om egendomens förvaltning etc. — Slottets lösegendom och konstsamlingar ingå ej i donationen.

Flens stationssamhälle ligger till en stor del på Stenhammars ägor. Om detsamma skall ytterligare kunna utvecklas och utvidgas, måste ännu mera mark afsöndras från godset. Men skall testamentet i all sin stränghet uppfyllas, möter detta kanske stora svårigheter. Detta har redan gifvit anledning till oro inom det nämnda stationssamhället. Flens municipalmyndighet har tagit saken om hand, och municipalsamlingen har sedermera beslutat att ingå till vårt jordbruksdepartement med en hemställan i det syfte, att Flens utveckling genom testamentets bestämmelser ej måtte hindras. Äfven har det inom samhället uttalats den önskan, att frågan måtte bli föremål för riksdagens pröfning.

Genom friherrinnan *Henriette von Kræmers* nyligen timade död (d. 1/9 1904) har frågan om Stenhammar inträdt i ett nytt skede. Sedan förra riksdagen med tacksamhet gillat friherre A. R. Kræmers här förut omnämnda testamente, har följaktligen den 20-åriga prins Vilhelm, hertig af Södermanland, blifvit den, som är närmast berättigad att öfvertaga godset med underlydande gårdar och lägenheter. Inom den allra närmaste tiden får nog denna fråga sin lösning.

Flere af våra skaldar ha å Stenhammar strängt sina lyror. Den leende naturen och den svenska gästfriheten ha framför allt inspirerat dem. Så t. ex. har skalden Gustaf Rosenhane ("Skogekiär Bergbo") utan tvifvel fått många idéer till sina sonetter och visor här i den vackra naturen, då han på Stenhammar besökte sin broder Johan Rosenhane. Olof von Dalin diktade här många af sina små visor, hvori han särskildt uttalar sin tacksamhet till dåvarande värdinnan på Stenhammar, nämligen baronessan Karin Falkenberg, född Ribbing. Äfven Atterbom och Carl Snoilsky ha besjungit Stenhammar.

Har man varit på Stenhammar en vacker sommardag, ila ens tankar gärna till detta ställe, då man läser t. ex. följande rader i Gustaf Rosenhanes dikter:

„Dher jagh allena satt i dalen och migh förde
Til sinnes sorgen min, sågh jagh små fåglar mång
På kvistar allt omkring, som höllo lufvig sång“.

På samma sätt, då man läser dessa O. von Dalins ord:

„Kom, stilla lefnad, blif min fröjd!
Jag vill ur stora världen vika
Och skåda från min vrå förnöjd,
Hur andra efter lyckan fika:
Jag utan lycka lycklig är,
Sjålf glad och ingen till besvär“.

Så sjöng Olof v. Dalin i en annan sång:

„Stenhammar, skönaste verk af naturen,
Hur skall jag sjunga din fågnad och pris?
Nyss ifrån Stockholm, som fogeln ur buren,
Vördar jag dig långt mer än Paris.“

Förnämsta tvättmedel

äro och förblifva dock vid finare tvätt

HYLINS

Ekonomi-Tvål

och vid gröfre tvätt (byk)

HYLINS

Prima Tvätt-Tvål

Stenhammar, skönaste verk af naturen,
Hur skall jag sjunga din fögnad och pris?
Mäktigaste riken och hundra monarker
Kunde ej skapa så nöjsamt och snällt
Som dina lifliga dälдер och parker,
Branter och trän och sjöar och fält.
Mäktigaste riken och hundra monarker
Kunde ej skapa så nöjsamt och snällt“.

Sin dikt om Stenhammar avslutar O. v. Dalin så:

“Här har all täckhet uppslagit sitt läger,
Konst och natur åt hvarannan här le“.

Skalden Atterbom, som varit på gästbesök å Stenhammar hos dess ägare Robert von Kræmer, landshöfdingen i Uppsala, som bodde kvar på landet långt fram i sept. 1850, uttryckte sin tacksamhet i ett kväde, som han kallade “Morgonbesök vid kaffebordet på Stenhammar“ (den 15 sept. 1850). I nämnda dikt säger han bland annat om Stenhammar:

“Ja, hvem kan glömma dessa sjöars ringar
Och denna bergshöjd, prydd af slott och park,
Och dessa torn, dem höga tankars vingar
Omkretsa med en flygt så glad som stark“.

Och från slottets sal klingar

“En oafbruten fröjde-ked af sånger.
Hvem trår ej dit oräkneliga gånger“.

I samma sång ber han landshöfdingen vara “tusenfaldt välkommen“ till Uppsala.

“Där hvarje dag får detta utrop röna:
O, sutte vi på Stenhammar, det sköna!“

Vi besökte Stenhammars egendom i slutet af april i år, just då lärkan som bäst slog sina drillar i skyn och sälj och björk bjödo på täcka hängen och späd grönska. Stenhammar ligger ungefär tre kilometer från Flens station, och vägen följer nästan hela tiden den romantiska sjön Valdemarens norra strand, som bjuder på en rik omväxling af ljus löfskog, i synnerhet asp, al, björk, ek och sälj. Sjöns södra strand är däremot klädd i dyster barrskogsdräkt. — Från slottet, som är hvitt och vackert och som dominerar hela nejden, har man en utomordentligt täck utsikt. — Carl Snoilskys dikt *Stenhammar* börjar så:

“Jag ser dig, Sörmlandsbygd, i minnets sken
Med sol och regnsky, liksom förra året.
Från tåget, förr'n det pustar ut vid Flen,
Jag ser vid kullen ofvan järnvägsspåret
Bland grönska gulnadt korn.
Jag ser dig, hvita slott, med trenne torn!
Hur gladt och vänligt alla fönster glimma
Och där vid sidan glittrar insjöns strimma!“

Några månader senare (aug. 1904) besökte vi åter Stenhammar. Det var en utomordentligt vacker sommardag. Solen kastade rika ljusfloder öfver den leende nejden. Täckt speglade sig träden i sjöarnas lugna vatten. Vi kände oss glada till sinnes, då vi tänkte på, att denna vackra bygd, var en flik af det land, som tillhör oss, vårt land, vårt folk. Vi för-

stodo då bättre än någonsin förut sanningen af Runebergs ord, tillämpade på våra förhållanden:

“Och här och här är detta land,
Vårt öga ser det här
Vi kunna sträcka ut vår hand
Och visa gladt på sjö och strand
Och säga: Se det landet där,
Vårt fosterland det är!“

J. HULTING.

MOR OCH DOTTER EMELLAN.

I DET STORA, hemtrefliga hvardagsrummet med dess stilfulla men enkla möblering och sin dämpade aftonbelysning satt fru Verner vid sitt arbete och sin äldsta dotter, Greta, som höll på att studera tidningen.

“Käraste mamma“, utbrast Greta plötsligt i en ton midtemellan öfverraskning och triumf, under det att hon räckte tidningen till sin mor, “kan du tänka dig, att Berta och Allan stå vigda här! Där ser du, hon har ännu ej fyllt sjutton år, och så tycker du, att jag, som är fyfylla aderton, inte ens kan få förlofva mig.“

“Ja, lilla Gretan, och det håller jag styft på. Du tror nu, att ingenior Berg är den enda man du kan älska, och när han friar, borde ni få förlofva er. Så brukar det visserligen i allmänhet gå till; men du vet, att pappa och jag ha våra individuella åsikter, och att vi vilja upprätthålla dem i vårt eget hem, det faller väl af sig själf. Du har ju knappa tre år att vänta till din myndighetsålder, och sen ha vi ingenting emot att gifva bort dig, förutsatt att din kandidat är acceptabel.“

“Mamma — tycker du kanske inte, att ingenior Berg kan inregistreras i den kategorien?“

“Den frågan tors jag inte besvara. Jag känner honom inte. För ett par månader sedan hemkom han från Amerika; du har kanske sammanlagdt träffat honom 8—10 gånger — därpå friar han — och vips är du färdig att tacka och ta emot. Du är inte din mammas dotter.“

“Och tror du verkligen, att en person med hans utseende — hans härliga ögon, hans vinnande sätt, hans goda hufvud, hans originella konversation — att han inte skulle vara acceptabel?“

“Det har jag inte sagt. Men med alla de där uppräknade kvalifikationerna, vet jag ändå inte hurdan karaktär han är. Och inte känna vi heller hans familj, det har också en viss betydelse. Du kan under dessa expektansår träffa mer än en ung man, som kanske tilltalar dig ännu mera, och då är det bra att vara fri. Håller däremot både ingenjörens och ditt tycke i sig dessa år, då blir det skäl att fundera på saken. Under tiden är han välkommen hit då och då — men märk väl, blott som gäst. På så sätt lära vi så småningom känna honom; man bör väl veta, hurdan personlighet den man är, som man gör till sina barns far.“

Greta såg fundersam ut.

“Men mamma, hvad säger du då om Bertas föräldrar?“

“Jag beklagar, att de kunnat behandla äktenskapsfrågan så nonchalant, denna en bland de viktigaste sociala angelägenheter. Deras stackars dotter är hvarken fysiskt eller psykiskt mogen till det stora ansvar och de höga uppgifter äktenskapet ålägger henne. Själ är hon ett barn och fattar inte betydelsen af hvad hon gör, och det tycks inte föräldrarna heller göra. Okunighet är farlig. Jag kan inte förstå, att skolorna, som undervisa barnen om allt möjligt, inte också lära dem att grundligt känna människooorganismen med dess alla förrättningar; ingenting vore väl nyttigare och nödvändigare. Förresten borde lagstiftningen ingripa med bestämmelsen, att kvinnans äktenskapsålder skulle sammanfalla med hennes myndighetsålder, när hon, enligt vetenskapligt omdöme, icke förrän då kan anses vara fullväxt och lämplig till släktets fortplantning.“

“Men tror du till exempel inte att en kvinna kan vara fullväxt tidigare än en annan?“

“Mycket möjligt; men i så fall skadar det inte, att undantagen få följa regeln. Om en kvinna gifter sig vid 21 års ålder, är det alldeles tids nog, och jag skulle till och med vilja förorda några år senare. Vid de åren bör hon emellertid vara något så när rustad att förstå den allvarliga situation ett frieri försätter henne i. Äktenskapet är ingen lek. Den oerhördt stora skilsmässorefrenvensen är ett illustrativt bevis för min sats. — Tro mig, om kontrahenterna lite grundligare gjorde sig redo för äktenskapets allvarliga sidor, innan de gifte sig, skulle en hel del både ingångna och upplösta dylika aldrig ha ägt rum. Men inte kan en sjuttonårig flicka tänka djupt eller allvarligt?“

“Men, mamma, du vet ju, hur varmt Berta var fästad vid Allan, och hur öm och uppmärksam han var mot henne.“

“Så äro alla fästmän; och hvad Berta beträffar, var han en ny leksak, som roade henne. Partiet var i så fall mycket passande, att hon var rik och han fattig. Men det där är blott en yttre anpassning, det viktigaste, det som bestämmer harmonien och lyckomöjligheterna, är den inre anpassningen, hjärtats och karaktärens.“

“Men om nu mitt val fallit på baronen, som du tycker så bra om, och hvars hela familj du känner sedan din egen ungdomstid, då skulle du kanske ej haft något att invända mot partiet, fast han väl har sina fyrtio år på nacken.“

“Ja, ännu mer. Baronen har visserligen min fulla högaktning, men han är för gammal. Man bör aldrig gifva sig med en person, som är jämnårig med ens föräldrar. Lika barn leka bäst. Gifter man sig som ung med en gammal man, har man dessutom ett tidigt änkestånd som tämligen säkert perspektiv. Hvad nu baronen särskildt beträffar, så skall jag säga dig, oss emellan, att gamla ungarlar äro ett svårhandterligt släkte.“

“Hur så, mamma?“

“Jo, ser du, först och främst ha de blifvit så invanda att blott tänka på sig själfva, att de äro ena stora egoister, och sen ha de lagt sig till med en mängd ovanor, hvilka blifvit till den grad inrotade, att man inte med bästa vilja i världen kan arbeta bort dem. Sådant ger rika anledningar till konflikter. Söner komma ju i allmänhet tidigt ut i världen och ha således ej tillräckligt länge stått under hemmets och moderns uppfostrande inflytelser; därför sakna ofta deras skick och fasoner den finhet, som en bildad kvinna fordrar af dem.“

“Det har du rätt i, mamma; baronen till och med hvisslar i rum, och det är då allt annat än fina fasoner. När jag i afton kommit upp på mitt rum, skall jag i ensamheten tänka öfver allt hvad du sagt. Men vet du, jag har ett förslag att göra, du borde sätta in detta vårt samtal i någon tidning; det finns nog mer än en mamma, som kunde behöfva få till lufs denna lilla lektion.“

“Det kan du verkligen ha rätt i, mitt barn. Jag tror jag skall försöka.“

H.

KONSTEN PÅ S:T LOUISUTSTÄLLNINGEN. FRÅN IDUNS SPECIELLE KORRESPONDENT.

II.

LÅT MIG säga det genast, såsom icke blott min mening — den betyder så föga — men såsom publikens, kritikens och många konstnärers uppfattning, att näst Amerikas utställning står Sveriges, såsom helhet betraktad, högst bland alla de i S:t Louis täflande nationerna.

Det är klart, att det på de andra afdelningarna skall finnas lysande och framstående saker, men i stort sedt står Sverige främst, originellt, friskt, helgjutet.

Tyskland, som likväl tillätit sig att bryta mot utställningsregeln att inga taflor målade sedan 1893 få utställas, har en helt svag afdelning. Där finns *Lenbachs* för alla tider öfverträffliga Bismarcksporätt, där finns en serie af den gamle mästaren *Menzel*, men sedan knappt något utöfver en orimlig mängd af *Werners* kejsartaflor.

Österrike är ännu svagare representeradt och Holland har knappast någonting representativt, med undantag för några dukar af *Wusmuller* och *Arntzenius*.

Men hvarken dessa land eller Frankrike äro fullödigt representerade, beroende på konstnärsskisser af liknande slag, som gjort att Sverige på S:t Louis-utställningen visserligen har några af sina yppersta namn, men saknar andra äfven bland de yppersta.

England däremot är åtminstone talrikt företrädd och det med många af sina mest berömda namn. Men för en lekman som jag är det svårt att icke bli förbluffad öfver en del af de berömda namnens berömda dukar. Det finns en sådan af *Walter Crane* “Sorrow and spring“, som verkar som en mystifikation eller en förfalskning.

På den engelska afdelningen märkas *G. F. Watts* “Brynhilda“, sir *E. A. Waterlows* härliga “Dal i Northumberland“ och lord *Leigh-ton's* stämningsfulla “Clytemnestra.“ Till de bästa höra *Edward Stotts* “The years youth“, ett poem öfver ungdom och äppelblomster af förtjusande verkan, och *Burne Jones*’ “Dream of Lancelot.“

En ny, frisk och originell begåfning, ny och frisk icke blott i uppfattning, utan äfven i tekniken, är en artist, hvars namn jag aldrig förr sett: *H. H. L. A. Thangue*. Hans bild, "Tucking the Puck", är så helt afvikande från engelsk teknik, färg och stil, att man kunde tro, att han af misstag kommit på denna afdelning. *J. Waterhouse's* "Nymfer" och *Alma Tademas* porslinsmålningslika småtaflor böra ej förbigås.

* * *

Störst är dock ständigt trängseln i *Sveriges* afdelning, och utropen af beundran och förtjusning äro där talrikast och uppenbarligen ärligast.

Ett eget rum är gifvet *Bruno Liljefors*, som till många af sina bästa, här hemma väl kända taflor nu visar en stor, ny och briljant duk, "Örn och hare", en örn, jagande en hare och just färdig att slå ned på honom.

Hvilket lif, hvilken rörelse, hvilken natur i den taflan! Också väcker ej blott den, utan allt hvad där är i detta rum formlig sensation. Det är någonting för denna publik splitter nytt, stort, öfverraskande och gripande.

Ett annat rum är ägnadt åt *Zorn* och *Carl Larsson*. Här finns en hel del nya och gamla saker af *Zorn* — de nya mest porträtt, målade i Amerika. Och bland dessa ett porträtt, som jag vill kalla det yppersta moderna porträtt ej blott i hela utställningsbyggnaden, utan för att tala på amerikanskt språk — in all the world.

Det är porträttet af en ung elegant gentleman i redingote, en man så lefvande, så karaktärsfast målade, att jag aldrig sett något liknande. Detta porträtt af en bekant skörde-maskinfabrikant i Chicago, *Mr Deering*, är säkert det yppersta *Zorn* någonsin åstadkommit i porträttväg, och det vill säga mycket. Det är rent obeskrifligt, lysande och underbart. Det är hela utställningens "sorte Perle." Bredvid *Zorns* blixtrande och lysande konst passa *Carl Larssons* godmodiga, humoristiska och "hemtrefliga" taflor ypperligt såsom kontrastverkan, men en sådan af den mest uppfriskande och glädjebbringande natur.

De flesta af de taflor, som här utställas, äro ju väl bekanta här hemma, men naturligtvis finns det en del nyheter. *Anshelm Schultzberg* — hvilken förtjänar allt beröm för det sätt, hvarpå han anordnat *Sveriges* utställning — har till sina bekanta *Värmlandslandskap* fogat en ny och originell duk, kallad "Sommarraften i en syrénberså", hvilken med all sin ljufhet tyckes mycket slå an.

Vidare finnas dukar af *Kallstenius*, *Bergström*, *Carl Johanson*, *Genberg*, *Erik Hedberg*, *Behm*, *Lundegård* m. fl.

Ett för mig nytt namn är *Knut Borgh*. Han uppträder med två mindre taflor "Mid-sommarnatt" och "Höstdag", hvilka ej blott äro målade i ett friskt och egenartadt manér, utan äfven peka hän på en ny och originell uppfattning.

Den svenska skulpturen är icke vidare rikt företrädd. Den räknar en del af *Börjessons* skisser till många hans verk, *Gusten Lindbergs* "Dimman", *Theodor Lundbergs* "Ikaros" och "Stranden och vågen", samt några förträffliga småsaker af *Carl* och *Ruth Millés*. En ung skulptör — sannolikt af nyaste Parissskola och senaste årgång, *David Edström*, öfverraskar med en alldeles ypperlig liten byst, "Den puckelryggige."

Det är med glädje och stolthet man vandrar omkring i Svenska konstafdelningen. Den är sådan, att om vi än icke haft något annat, den ensam skulle berättigat vårt deltagande i den stora världsutställningen i St. Louis.

G. G.—G.

EN VILSEGÅNGEN.

HVAR ÄRO vågorna, som dånade,
när stormen slängde skummet mot mitt
fönster?

Och hvar är himmelen, som blånade
bak vackra, hvita skygardiners mönster?

Och hvar är trädgården, som grönskade
och lyste skär af äppelblom om våren,
som gaf mig all den frid jag önskade,
och skänkte bär och frukter alla åren?

Hvar är den lugna, varma trefnaden,
när brasan stekte äpplena på härden?
Den unga glansen öfver lefnaden,
lik morgonrodnad öfver hela världen?

Hvar äro drömmarna, som skimrade
lik gyllne stjärnor öfver mörka vatten!
Hvar står det stolta hem, jag timrade,
när jag låg vaken i den tysta natten?

Hvar är det stora, som jag ämnade,
när viljan än var stark och seg som
stålet?

Och alla mina, som jag lämnade,
hvar äro de? Hvar är jag själf? Och
målet?

FRIDA LANDSORT.

GAMLE PROSTEN. ETT BARNDOMS-MINNE FÖR IDUN AF ERNST WESTERBERG.

(Forts. o. slut.)

DET VAR dagen före en julafton. Vi hade inte alltid så fett den tiden, ty fars lön var liten och munnarne många. Då hördes plötsligt klockor klinga utanför och någon rusade in och skrek:

"Far! Mor! Det kommer främmande! En släde! En släde!"

Vi störtade nyfikna ut. Släden stannar utanför vår trappa och en pelsklädd herre stiger ur. Hvem var det, om inte gamle prosten? Han kom med varmt hjärta och varm hand och med släden lastad med Guds gåfvor. Han hade suttit i sitt präktiga hem där framme vid kyrkan och därunder kommit att tänka på den fatiga skolmästarfamiljen på den höga, blåsigåsen. Och så lät han packa in allt möjligt godt och ätbart i en släde, svepte in sig i tulubben och for med dräng och häst en mils väg fram och åter för att fröjda unga och gamla och sig själf ej minst.

Är inte en sådan gubbe värd att minnas? Är det inte, som om rosor växte i hans fjät och guldringar fölle ur hans mun?

Och det var inte enda gången, långt därifrån!

Då han var en 60 år, dog prostinnan, hans och socknens prostinna. Henne kommer jag knappt ihåg, men alla voro ense därom, att hon var honom fullt värdig, och det vill inte säga litet. Nu blef prostens ledsen, riktigt genomledsen, och ho undrar på det? Man talade därom i hela socknen, på herrgårdar, i bondgårdar och backstugor. Och det berättas — och jag tror fullt och fast att det är sanning — att gamle *Flinkfar*, den ensamme, fåordige gubben i stugan vid skogsbrynet, som utom getkräket knappt ägde mer här i världen än han gick och stod i, en dag kom till prostgården och gick in till prosten.

"Nu ska inte prostfar vara ledsen!" sa han så välmenande och skakade prostens hand. "Prostinnan var en Guds ängel, och vi få vara glada för det som har varit? Försök nu att slå bort sorgen, prostfar!"

Och prosten log med en tår i sitt blida öga. Nog tröstade det honom litet, det är då alldeles visst.

Ären gingo och han blef gammal och bräcklig, men ville ogärna upphöra att förrätta tjänst i kyrkan. Men nog såg man att det kostade på honom att t ex. gå upp för den rätt branta predikstolstrappan, det tog nära fem minuter. Till sist måste han emellertid ge tappt.

En söndag — han var då fyllda sina 75 år — gick han som vanligt varligt och långsamt och med de numera nödvändiga pauserna upp i predikstolen, började sin predikan på det varma, innerliga sättet, men fick ej sluta den som han plägade. Ty bäst som han stod där och talade, med den hvita näsduken hängande utanför predikstolen som en fridens symbol och med den

försilfrade dufvan sväfvande öfver sitt huvud i predikstolstaket, började han stappia på målföret, bleknade, försökte hålla sig i kanten på predikstolen, men föll tungt och hjälplöst omkull.

Det kom rädsla, häpnad och bestörtning i sinnena. Några karlar med sinnesnärvaro sprungo upp och hjälpte ner den vördade herden, som så småningom kom till sans igen nere i sakristian. Men gudstjänsten var slut för den dagen och hans tjänstgöring i herrans tempel för allan tid. Det töfvade sedan flere månader, innan han fick igen en del af sin förra rörlighet.

Men med benen var det illa beställt, de ville svårigen bära honom.

"Mina undersåter äro upproriska", skämtade han med ett vemodigt leende. "De neka att göra sin skyldighet. Men jag har ju min Daniel!" tillade han med en tacksam och kärleksfull blick på den femtioårige sonen, en tyst, blek herre med svart skägg och nästan lika milda ögon som far; han förestod prostgårdens stora jordbruk.

Daniel var också den gamles hand och fot och ständigt såg man de två tillsammans. En stol på hjul eller ett slags vagn anskaffades, och det kunde aldrig komma ifråga att någon annan än Daniel skötte den. Och då far och son om söndagarne kommo till kyrkan genom prostgårdens trädgårdsgrind, den gamle prosten blid och vänlig i sin vagn och den uppoffrande sonen fortskaffade den, så veko alla vördnadsfullt och deltagande åt sidan för de två. Och till koret, där gubben satt under gudstjänsten med handen bakom örat och lyssnade till sången eller predikan, blickade allas ögon.

Men det kom ett slag till.

Prosten satt en dag i sin gungstol och sonen hade för ett ögonblick blifvit utkallad i något ärende. I kakelugnen brann en munter brasa, ty den gamle var frusen. Plötsligt föll där en eldbrand ut och ner på golvet. Prosten glömde i brådskan och ifvern sina svaga ben, störtade upp för att hindra en olycka, föll och slog sig illa och låg kraftlös på golvet, då Daniel strax därefter kom in.

Han hjälpte bestört och orolig upp sin gamle far på samma gång som han kastade in branden i elden, fick honom i säng och sände efter läkare, som bodde två mils väg bort.

Den gamle prosten kryade väl till sig igen, men nog var det bedröfligt ställt med honom, och de stunder han kunde sitta uppe, voro just ej många eller långa. Nöjd och trygg var han dock och klagade aldrig, utan var tvärtom glad, att han inga smärtor hade.

"Kära min gosse!" sade han ofta åt Daniel, som numera aldrig vek från hans sida. "Du rakt nöter ut dig för mig! Hvilva dig, barn!"

Men sonen log sitt varma leende.

"Hur mår ni i dag, far? Känner ni er något bättre? Är det ingenting som ni vill ha? Kan jag hjälpa er med något?"

"Jag mår alldeles bra", mente gubben, "är bara litet matt. Tack, kära gosse! Jag är så nöjd så, och tackar Gud för hvar dag att jag har dig. Tack, tack."

Han klappade sakta sonens hand.

Då han en dag satt i sin läinstol, sade han plötsligt:

"Jag känner mig så trött så! Hjälp mig i säng, barn, hjälp mig i säng!"

Han hjälptes i säng, Daniel stoppade om honom, strök hans hvita hår och smekte den skrynkliga kinden.

"Ligger ni bra nu, far? frågade han ömt som en mor sitt barn.

"Ja, ja", hviskade den gamle och log ett saligt leende. "Du skämmer riktigt bort mig, gosse! Jag ligger bra, riktigt bra, och det känns så skönt så! Jag är så trött, så trött!"

Efter en stund såg han förvirrad upp mot Daniel, som helt beklämd satt vid hans säng, och sporde:

"Är du där, Daniel?"

Och då denne jakade härtill, bad han:

"Läs den där psalmen för mig, gosse, den där som börjar:

"En fridens ängel ropar kom!"

Med en tår i ögat slog sonen upp den härliga svanesången och började läsa med sin mjuka, låga stämma. Och gubben låg där med de kalla, gulaktiga händerna sammanknäppta på täcket och följde halfhögt med:

"Så nöjd jag far den tysta färdan.

Jag är så trött, så mätt på världen."

Då Daniel läst den sjunde versen, sade fadern sakta

"Tag om den igen, så är du snäll!"

Och Daniel läste med stapplande röst:

"Så nöjd jag då från jorden far,

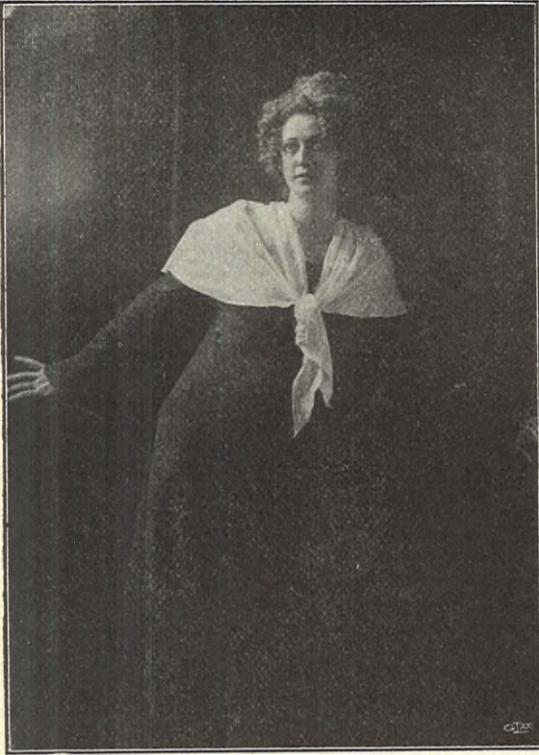
och intet där begråter;

ty hvad för mig han kärast har,

jag snart skall finna åter.

Farväl, o värld! Det är Guds vilja
att mig utur ditt fångsel skilja!"

Så dog gamle prosten. "På stilla dag kom natten stilla."

FRU VALBORG HANSSON SOM FRU DE LAVALETTE.
A. BLOMBERG FOTO.

FRÅN IDUNS LÄSEKRETS.

TILL DE FÖRTRYCKTA.

(Närmast med anledn. af »En bland tusendens» vädjan till M. Greger, i n.r 35 af Idun.)

DET GÅR i dessa dagar sådana rop ut i världen från de förtryckta kvinnornas läger, rop af sammanlutning om hjälp att framföra kvinnornas sak, om erkännande af deras rättigheter, att många af oss stackars kvinnor i landsorten bli helt förskräckta af larmet.

Hvad mena de, dessa kvinnor, som med fanatisk ifver sprida upprorslägan? Mena de att med strid, en strid, där dock aldrig kvinnan kan nå full likställighet med mannen, hon dock skall försöka göra det och under tiden splittra sina krafter och förbittra sitt sinne. Hvarför t. ex. med socialisterna ropa och pocka på politisk rösträtt, då så få kvinnor i allmänhet begagna sig af sin kommunala, ja, inte ens veta, att de äga dylik?

Hvarför slutligen göra missnöjet större med att bestående än hvad redan är fallet?

Där finnas så många, som lefvat sitt lif nöjda och glada, ända tills larmet nått dem, dessa rop om frihet och likställighet, och Edert tal om kvinnans förtryck

har för mången alldeles förbytt förnöjsamhet och glädje i bitterhet och missnöje.

En mission för oss kvinnor, så stor och mäktig, tyckes mig finnas, som tillika vore oss värdigare. Det finnes så många bittra människor både män och kvinnor i världen, lär dem att se litet gladare på lifvet, lär dem att med glad tillförsikt och med fast vilja gripa fatt i sitt arbete, som då går så mycket lättare att utföra än med bittert, oförnöjdt sinne!

Kampen för tillvaron är hård, men dock kunde den mildras, om människorna själfva ålade sig som en plikt att vara glada, att börja dagen med fast föresats att hålla sinnet friskt och inte låta möjligen motgångar afskräcka sig. Att verka solstråle, vore det inte ljufligare och värdigare än att vara larmklocka? I Blicher-Clausens bok »Inga Heine» talas just om lidandet, att nu för tiden vilja helst människorna gå utomkring och utanför lidandet. Det är så sant om vår tid. Ingen har vilja att gå rätt på sitt lidande och bära det i glädje. Låt oss först lära oss själfva offra egoismen och sedan lära andra detsamma, och glädjen skall träda i knotets ställe, förnöjsamheten i missnöjdhetsens och larmet från de »förtryckta» tvifvelsutantystna.

En affärskvinna.

Slutorden

till hr Hj. Bratt å annat ställe i detta nummer hafva fått en skärpa, som vi för våra ärade läsares skull gärna hade sett, att vi kunnat ytterligare mildra. Men då man får att göra med personer, hvilka synbarligen ej sky några medel och som ej på vanligt sätt kunna förmås att taga sakskaäl, måste man stundom gripa till hårdhandskarne. Så har fallet varit här, och ehuru väl de kunna hafva rätt, som mena, att man ej behöfver bry sig om hvad sådana personer säga, så finnas åter andra, som, om vi tegat, skulle kunnat misstyda vår tystnad. Vi hafva därför talat och rå ej för, om det blifvit skarpt.

I alla händelser hafva vi varit angelägna om att ej med våra inlagor i denna sak inkräkta på Iduns ordinarie utrymme, utan ständigt lagat så, att mer än full ersättning bekommit. Därför är ock föreliggande nummer utvidgad med fyra sidor, af hvilka en upptages af vår vidräkning med hr Bratt.

Red.

FRÖKEN INGEBORG SANDBERG SOM O MIMOSA SAN.
A. BLOMBERG FOTO.

TEATER OCH MUSIK.

KONSERTSÄSONEN har denna vecka inledts af den utmärkte violinisten *Willy Burmester*, till hvars konsert vi återkomma i nästa nummer.

Måndagen den 3 okt. gifver den norska sångerskan fröken *Bokken Lasson*, hvilken nu senast rönt stor framgång i Köpenhamn, en musikafon med biträde af hr *Harald Stormoen* från Nationalteatern i Kristiania.

Flere andra konserter förestå ock under den närmaste månaden, dem vi skola omnämna i nästa nummer. Redan nu vilja vi emellertid meddela, att vår utmärkte kompositör *Emil Sjögren* tisdagen den 25 okt. kommer att bjuda på »en timmas musik» i Vetenskapsakademiens hörsal, då idel nya tonsättningar af honom komma till utförande.

TVÅ TEATERPORTRÄTT, som just nu äga aktualitet för våra teaterväner, presentera vi i dagsnumret som illustrationer till scenkrönikan. Det ena återger fru Hansson vid Dramatiska teatern som fru de Lavalette i den franska pjäsen af samma namn; den andra framställer fröken *Ingeborg Sandberg* i *O Mimosa* San's färgrika *Geisha*-kostym, sådan hon afton efter afton dansar för Östermalsteaterns publik.

KÖKSALMANACK

Redigerad af

ELISABETH ÖSTMAN.

inneh. af Elisabeth Östmans Husmoderskurs i Stockholm.

FÖRSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 2-8 OKT. 1904.

Söndag: Currysoppa; färserad gädda med kräftsås; stekta järpar med körsbärsalad, syltgurka och brynt potatis; vaniljglace med mandeless.

Måndag: Pudding af kokt kött med skivad smör; soppa på päron.

Tisdag: Grönsoppa; stekt fylld färsk sill med korintsås och potatis.

Onsdag: Persiljefyllt kalffringa med potatis och lingon; äppelmos med mjölk.

Torsdag: Får i kål; smörgåspudding med sylt.

Fredag: Oxrullader med potatis; krusbärsoppa med skorpor.

Lördag: Afredd buljong med vermiceller; blodplättar med sylt.

RECEPT:

Färserad gädda (f. 6 pers.) 1 1/2 kg. gädda, 1 tsk. ättika, 2 tsk. salt.

Till färsen: 150 gr. skrapadt fiskkött, 70 gr. smör, 10 gr. hvetemjöl, 1 ägg, 1 1/2 del. grädd eller mjölk, 1 tsk. salt, 1 knifudd hvitpeppar, 1 knifudd soc-

ker, 1/2 ägg till pensling, 2 msk. stötta skorpor.

Till stekning: 3 msk. smör (60 gr.) 3 kkp. fiskbuljong.

Beredning: Gäddan rensas helst dagen innan den skall användas. Den fjällas, uppskäres i buken, inälvorna uttagas, och fisken sköljes mycket väl samt torkas med en fiskhandduk. Den gnides sedan in- och utvändigt med saltet och ättikan och får hänga på svalt ställe till följande dag.

Då utskäres ryggen med en hvass knif, men hufvud och stjärt får kvarsitta. (På benet kokas buljongen att späda fisken med). Af fiskköttet skrapas 150 gr., hvarvid alla småben noga borttagas. Det skrapade köttet hackas fint och stötes därefter tillsammans med smöret och mjölet i stenmortel, tills massan är fin och sammanhängande. Ägget vispas upp med grädden och kryddorna. Denna blandning tillsättes matskedsvis i färsen, som bör arbetas 1/2 tim. Gäddan fylls med färsen (ej för full) hvarefter buken hopsys med blysyrsöm.

Fisken penslas med det uppvispade ägget och beströrs med stötta skorpor. Smöret brynes i en långpanna, gäddan lägges och brynes vackert i ugnen, hvarefter den kokande fiskbuljongen påspädes och fisken får steka färdig, under det den ofta öfveröses. Till stekningen åtgår omkr. 1/2 tim. Den serveras med kraft- eller champignonsås.

Stekta järpar (f. 6 pers.) 4 järpar, 1 1/2 hg. späck, 3 msk. smör (60 gr.) 2 tsk. salt, 4 kkp. buljong.

Sås: 1 msk. smör (20 gr.) 1 1/2 msk. mjöl, köttjus, 1 del. tjock grädd.

Till garnering: Kokta äpplen; vinbärgelé, brynt potatis.

Beredning: Järparna plockas, svedas och flås, tagas ur, sköljas väl och torkas med en köthandduk. De späkas eller beläggas med späckskifvor och uppsätts; smöret brynes i en stekgryta, järparna nedläggs med bröstet upp och brynas väl på alla sidor.

De saltas och spädas med den kokande buljongen, litet i sänder, och få sakta steka omkr. 1 tim., under det de ofta öfveröses. Järparna klyvas långsamt, uppläggas på varmt serveringsfat och garneras med kokta äppelhalvor, fyllda med vinbärgelé samt brynt potatis.

Köttjusens silas och skummas, smör och mjöl sammanfräsas, köttjusens tillsätts litet i sänder, under rörning och såsen får koka 10 min., grädden ihålles och såsen får ett uppkok samt afsmakas.

Vaniljglace (f. 6 pers.) 5 äggulor, 90 gr. strösocker, 7 del. tunn grädd 1/2 gr. vanilin blandadt med en msk. socker eller 1/2 stång vanilj.

Beredning: Äggulorna röras med sockret 1/2 tim. Grädden kokas upp med vanilinet eller vaniljstången och tillsättes de röda äggulorna under stark vispning. Krämen hålles åter i kastrullen och får under fortsatt vispning sjuda, då den upphålles och vispningen fortsättes tills krämen är kall. Den slås därefter i glacemaskin och vrides omkr. 7 min., hvarefter den nedpackas i glacedosan och fryses 2-3 tim.

Soppa på päron (f. 6 pers.) 3 hg. torkade päron, 2 lit. vatten, 1 kkp. socker, 2 msk. ris mjöl, 3 msk. vatten, saften af 1/2 citron eller 3 msk. rabarbersaft.

Beredning: Päronen sköljas väl och läggs i blöt aftonen innan de skola användas. De påsätts i 1 1/2 liter vatten, och få koka, tills de äro mjuka, då det öfriga vattnet och sockret tillsätts. Soppa afredes med ris mjölet, uttrödt i vattnet, och får koka 10 min. Den afsmakas med citron- eller rabarbersaften och serveras med skorpor.

Får i kål (f. 6 pers.) 1 litet kålhufvud, 3 msk. smör (60 gr.) 1-2 msk. sirap, 1 kg. fårbringa, 1 1/2 msk. salt, 1/2 tsk. hvitpeppar, 2 liter vatten.

Beredning: Kålhufvudets yttre blad borttagas, de öfriga lossas från stjälken och skäras i tärningar, smöret brynes i en järngryta, kålen lägges jämte

sirapen och brynes väl under flitig rörning. Fårköttet tvättas med en duk, doppad i kallt vatten, skäres i bitar och större delen af fett bortskäres, hvarefter köttet nedlägges hvarfals med den brynta kålen i kastrullen. På hvarje hvarje kött strövs peppar och salt. Det kokande vattnet påhålles och anrättningen får sakta koka med tätt slutet lock, tills köttet är mört eller omkr. 2 1/2 tim. Allt det feta afskummas noga och soppan afsmakas samt serveras.

Smörgåspudding (f. 6 pers.) 4 bittermandler, ett tjugufemöres hvetebröd, 4 msk. smör (80 gr.) 4 ägg, 4 kkp. gräddmjölk, 1 tsk. socker.

Till formen: 1 msk. smör (20 gr.) 2 msk. stötta skorpor.

Beredning: Bittermandeln skällas och rives. Brödet skäres i skifvor och bredes på ena sidan med smör. En form smörjes med smör och beströrs med stötta skorpor. Smörgåsarna nedläggs i formen, med smörsidan uppåt, mellan hvarje hvarf strövs litet af den rifa mandeln. Äggen och mjölken vispas tillsammans och hålles öfver brödet. Puddingen gräddas i ordinär ugnsvärme omkr. 20 min. Den serveras med sylt eller äppelmos.